

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Grafika z výšky a z hloubky – Václav Hollar - osobnost české grafiky

Graphics from the height and the depth - Vaclav Hollar -
personality of Czech Graphic

Vypracovala: Lenka Zlatušková
Vedoucí práce: Dr. Dominika Sládková, M. A.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis studenta

Poděkování

Mé poděkování patří paní Dr. Dominice Sládkové, M. A. za odborné vedení práce, věcné připomínky, vstřícnost při konzultacích a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala všem svým blízkým, zejména panu Josefu Podhorovi, za hmotnou i psychickou podporu.

Abstrakt

Tato bakalářská práce má dvě části – teoretická část se zaměřuje na osobnost Václava Hollar, jeho život, dílo a také na působení v zahraničí. Dále se věnuje grafickým hlubotiskovým technikám se zřetelem na suchou jehlu, a jako protipólu technikám tisku z výšky – linorytu.

Praktická část je ukázkou využití poznatků o grafických technikách v praxi. Tato část obsahuje čtyři cykly autorských grafik na téma rostlinných motivů s užitím klasických, ale i experimentálních postupů v hlubotisku a linorytu. Základním materiálem pro matrice je titanzeinek a lino. Výběr technik vzniká na základě studia pro teoretickou část práce. Východí jsou dvě matrice, které jsou dále rozpracovávány. Prezentovány jsou jak přípravná-kresebná dokumentace, tak originály tisků v celkovém počtu čtrnáct.

Klíčová slova: grafika, Václav Hollar, baroko, politická situace, grafické techniky, hlubotisk, tisk z výšky, linoryt, suchá jehla, komparace

Formát bibliografické práce:

ZLATUŠKOVÁ, Lenka. *Grafika z výšky a z hloubky – Václav Hollar - osobnost české grafiky*. České Budějovice, 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Dr. Dominika Sládková, M. A.

Abstract

This bachelor thesis has two parts - the theoretical part focuses on the personality of Václav Hollar, his life, work and also abroad work. It also devotes itself to graphic gravure printing techniques with respect to a dry needle, and as a counterpart to the printing techniques from a height - linocut.

The practical part is an example of using the knowledge about graphic techniques in practice. This section contains four cycles of author's drawings on plant motifs using classical and experimental techniques in gravure printing and linocut. The basic material for the matrix is titanium zinc and linoleum. The choice of techniques is based on the study for the theoretical part of the thesis. Two matrices are the default, which are further elaborated. The preparatory-drawing documentation and the original prints are presented in a total of fourteen.

Key words: graphic, Václav Hollar, baroque period, political situation, printmaking techniques, relief printing, intaglio, dry point, linocut, comparison

Obsah

Úvod.....	7
I. Teoretická část.....	9
1 Václav Hollar – Osobnost české grafiky	10
1.1 Život umělcův	10
1.1.1 Politická situace v umělcově době	13
1.2 Václav Hollar a svět	16
1.2.1 Počátky tvorby, odchod do Německa a Nizozemí	17
1.2.2 Anglie, Londýn	23
1.3 Hollarovo dílo a kulturní přesah	30
2 Grafické techniky a materiály	34
2.1 Obecná klasifikace.....	34
II. Praktická část	37
3 Grafika z výšky a hloubky – realizace	38
3.1 Výběr motivů	38
3.2 Hlubotisková metoda a její uplatnění v praxi	39
3.3 Metoda tisku z výšky a její uplatnění v praxi	40
Závěr.....	42
Seznam použitých zdrojů	43
Seznam příloh.....	47
Přílohy I – Obrazový materiál k teoretické části.....	48
Přílohy II – Fotodokumentace praktické části	56
Zdroje příloh.....	67

Úvod

Tato bakalářská práce s názvem *Grafika z výšky a hloubky – Václav Hollar – osobnost české grafiky* je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část si bere za úkol uvést osobnost Václava Hollara v uceleném aktualizovaném přehledu. Charakterizuje základní průřez jeho tvorbou, chronologické uspořádání nejdůležitějších událostí s nutným ohledem na politickou situaci v Anglii a střední Evropě v rozmezí od konce 14. století do poloviny 17. století. Toto časové vymezení je důležité pro pochopení Hollarovy doby a jeho životních rozhodnutí, která jsou podmíněna politicky i ekonomicky.

První kapitola pojednává o rodinném zázemí Václava Hollara a stanoviskách k jeho náboženskému zařazení. Zmíněny jsou teze a argumenty vypovídající o konfesi rodiny Hollarových a možných příčinách Hollarova odchodu do zahraničí. Dále navážeme na stav politiky napříč Evropou s velkým zřetelem k období třicetileté války. Dozvídáme se o umělcových začátcích a kontaktech s nakladateli. V druhé a třetí podkapitole sledujeme činnost Václava Hollara již v zahraničí, nejprve na území Německa, poté v Anglii. Život tohoto mimořádně výtvarně nadaného umělce doprovází časté cestování a těžkosti v podobě osobních i veřejných tragédií. Poslední část této kapitoly dokládá kulturní přesah Hollarova díla od jeho úmrtí až do dnešní doby s přihlédnutím ke stavu literatury ve stejném časovém úseku.

Teoretická část je doplněna o výběr z tvorby Václava Hollara, v obrazové příloze najdeme díla, která jsou podstatná pro jednotlivé úseky umělcova života. Nejprůnosnější literaturou k této tématice je publikace PhDr. Aleny Volrábové, Ph.D. *Václav Hollar (1607–1677) a Evropa mezi životem a zmarem*, (kat výst. NG v Praze), monografie Stanislava Richtera *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607–1677*, dále také romantizovaná biografie *Muž, který nakreslil Londýn* anglické spisovatelky Gillian Tindallové a v neposlední řadě jako inspirační zdroj dobře slouží *Kresby* od Vladimíra Denksteina. Velmi užitečnou knihou pro objasnění politické situace nejen v období baroka jsou zejména *Dějiny Anglie* od Andrého Mauroise.

Druhá kapitola popisuje základní profil grafiky a její klasifikaci. Zaměřuje se zejména na hlubotisk, a to lept, který využíval Václav Hollar, a suchou jehlu.

V opozici stojí techniky tisku z výšky, klíčovou je pak linoryt. Jde o výběr technik cílený na následovnou komparaci v praktické části bakalářské práce.

Praktická část je ukázkou využití získaných poznatků o grafických technikách a jejich experimentálních možnostech. Pracujeme zde s rostlinnými motivy, které korespondují s jednotlivými ročními obdobími. Cílem práce je srovnání dvou odlišných jazyků, jimiž tyto dvě techniky hovoří, s uplatněním různých přístupů v barevných i černobílých kombinacích.

I. Teoretická část

1 Václav Hollar – Osobnost české grafiky

Václav Hollar nepochybně patří mezi nejznámější osobnosti české grafiky, a to nejen té barokní. Ačkoli se jedná původem o českého grafika 17. století, jeho život i tvorba se vyznačují širokým mezinárodním přesahem. Při svých cestách západní Evropou a Anglií vybírá a zaznamenává náměty z běžného, přirozeného života, který ho obklopuje. Tematikou tvorby tak jsou tehdejší významné události, podobizny, dámské kostýmy a kroje z nejrůznějších vrstev, zátiší, zvířecí a rostlinné motivy, ale především veduty míst, jež navštívuje. Důležitým faktem je i Hollarova „dokumentární“ činnost, jeho přesné pohledy na města v dobové podobě v podstatě plní vizuální kronikářskou funkci. Hollarovo krajinářské dílo dodnes považujeme za „průkopnické“ svou nenucenou, bezprostřední podobou. Toto realistické ztvárnění berou „za své“ umělci období 19. století.

Václav Hollar se do dějin umění zapisuje nejen jako zručný rytec a kreslíř, ale také jako trpělivý pozorovatel. Autorovo dílo se vyznačuje zejména právě onou schopností trpělivého sledování skutečnosti, kterou s jistotou a precizností přenáší pomocí jehel a rydel na matrice. V jeho ruce tak vznikají přibližně na tři tisíce grafik a kreseb.

1.1 Život umělcův

Roku 1607 dne 13. června vstupuje do dějin budoucí přední český umělec Václav Hollar. Narodil se v Praze na Novém Městě v Soukenické ulici, čp. 1195, úředníkovi a správci českých desek zemských (pozemkové knihy evidující vlastnictví půdy), *Janu Hollarovi z Práchně* a *Markétě rozené Löwové (Lvové) z Löwengrünü a Bareytu*. V roce 1613 umírá umělcova matka, o sedmnáct let později, roku 1630 v Praze, jeho otec Jan.¹ Z pokrevních rodinných příslušníků

---

¹ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 9.

známe také Václavova bratra *Mikuláše* a *Jana* (známého také jako Jan Jiří)², dále i strýce *Jakuba Hollara* a Jakubova syna *Jana Jiřího*.³

O Hollarově dětství a raném mládí nemáme mnoho informací. Víme však například to, že Hollarův otec nepodporoval synovo umělecké založení, přál si, aby se stal právníkem. Jedná se totiž o část autobiografie, kterou ve francouzštině pod Hollarův portrét s obrazem sv. Kateřiny a pohledem na Prahu zaznamenal *Jan Meyssens* kolem roku 1647 (viz Přílohy I, Obr. č. 1). Také zde stojí, že „zobrazený měl od mládí přirozenou zálibu pro drobnomalbu a zejména pro kreslení“.⁴ Období dospívání Václava Hollara a stejně tak jeho rodinné a společenské zázemí není podloženo zcela historicky přesnými fakty. O této době se dozvídáme pouze z předpokladů a odhadů.

Jedním z nich je studie *Olgy Fejtové* z roku 2013 s názvem *Jednota bratrská a rodinné zázemí Václava Hollara*. Autorka v ní zmiňuje významný objev archivu *Matouše Konečného*, biskupa Jednoty bratrské, který vedl evidenci 418 členů Jednoty bratrské z roku 1607, tedy z doby *předbělohorské*.⁵ Členy sboru byli lidé z různých sociálních vrstev, mezi nimi můžeme však bezpečně zaznamenat blízkou rodinu barokního malíře *Karla Škréty*. Jeden z údajů naznačuje, že zmíněný *Jan Holar z Horažďovic*, jenž je v archivu uveden samostatně bez rodinné příslušnosti, by dokonce mohl být totožný s otcem Václava Hollara. Tato otázka vyvolává podnět k novým diskusím o Hollarově životě i o jeho rozhodnutích spojených s odchodem z Čech v době *pobělohorské*.⁶

Dalším údajem o Hollarově životě je předpoklad, který vychází z autorova tvrzení, že „rád dělal mapy“ v období školním. Jak můžeme později vidět, právě tvorba map se stala nedílnou součástí umělceho výtvarného projevu. Odhaduje se, že se v mládí dostal blíže k praxi v oboru kartografie a zeměměřičství, zřejmě

---

² [Srov.] FEJTOVÁ, Olga. Jednota bratrská a rodinné zázemí Václava Hollara. *Český časopis historický / The czech historical review* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2013, č. 1 [cit. 2018-02-07]. s. 108. Dostupné z: http://www.hiu.cas.cz/cs/download/casopisy-elektronicky-na-web/2013/cch_1_2013.pdf

³ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 14.

⁴ RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 69.

⁵ [Srov.] FEJTOVÁ, Olga. Jednota bratrská a rodinné zázemí Václava Hollara. *Český časopis historický / The czech historical review* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2013, č. 1 [cit. 2018-02-07], s. 101. Dostupné z: http://www.hiu.cas.cz/cs/download/casopisy-elektronicky-na-web/2013/cch_1_2013.pdf

⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 102.

za přítomnosti švagra jeho strýce Jakuba Hollara, *Pavla Aretina*. Ten vydává v roce 1619 třetí nejstarší mapu Čech.⁷

O přesném důvodu odchodu Václava Hollara za hranice Čech se dodnes vedou spory, stejně tak o jeho náboženské příslušnosti. Obecně je Hollar prezentován jako umělec, který byl pod nátlakem nepříznivé doby nucen žít v exilu z důvodu protestantského vyznání.⁸ Nedostatek historických pramenů vede ke dvěma odlišným názorům. Prvním z nich je již zmíněná představa o exilu, ke kterému vedly násilné rekatolizační činnosti řízené císařem Ferdinandem II. Štýrským. Druhý názor se opírá o údaje ze života Hollarova otce, úředníka ve službách Habsburků, Jana Hollara.

Například český historik umění a znalec Hollarova díla *František Adolf Borovský* tvrdí, že Václav Hollar nemohl být protestantem, pokud jeho otec vykonával až do své smrti roku 1630 službu na úředním postu *depozitora* zemských desek, zvláště ne tehdy, je-li v období pobělohorském na tomto postu povýšen.⁹ Toto tvrzení je posíleno o další historický fakt, a to ten, že roku 1636 Václav Hollar požádal o rozšíření rodového erbu o znak své matky, Markéty Löwové z Löwengrünü a Bareytu. Tomuto požadavku katolicky orientovaný císař Ferdinand II. Štýrský vyhovuje s přihlédnutím k „věrným“ službám rakouskému císařství jeho otce Jana Hollara.¹⁰ I přes tyto logické souvislosti však nemůžeme s jistotou říci, že Václava Hollara zařazujeme k vyznání katolické církve. Na straně druhé existují odkazy Hollarových životopisců a současníků, které svědčí o opaku.

Anglický spisovatel *John Aubrey* (1626-1697) ve své knize s biografiemi *Brief Lives* zmiňuje Hollarovu vzpomínku na otce, jež měl být v době předbělohorské pokutován za účast na „tajném“ shromáždění. Také Hollarův přítel, anglický přírodovědec a autor deníků, *John Evelyn*, podává přímé svědectví o pozdějším Václavově konvertování ke katolictví až při pobytu v zahraničí a jeho katolickém pohřbu.¹¹

---

⁷ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 31.

⁸ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 3.

⁹ [Srov.] BOROVSÝ, František Adolf, *Václav Hollar a české Hollareum*, Praha: Jednota umělců výtvarných, 1907. s. 8-9.

¹⁰ [Srov.] FEJTOVÁ, Olga. Jednota bratrská a rodinné zázemí Václava Hollara. *Český časopis historický / The czech historical review* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2013, č. 1 [cit. 2018-02-07]. s. 105. Dostupné z: http://www.hiu.cas.cz/cs/download/casopisy-elektronicky-na-web/2013/cch_1_2013.pdf

¹¹ [Srov.] Tamtéž s. 104.

Tomu, že by Václav Hollar i jeho otec Jan Hollar mohli být protestanty, nenasvědčuje fakt o Janově vykonávané profesi. Nelze však vyloučit, že oba byli kvůli svému bezpečí a bezpečí celé rodiny silně obezřetní a názorově neutrální. Tento přístup ovšem vyžaduje mimořádnou opatrnost a vůli. Ani tak však nemůže být zaručena maximální jistota. Asociací k tomuto jednání nám může být vyhocenější situace o tři století později, v období druhé světové války. Názorově vyhranění jedinci, ať už se jedná o politickou moc či víru, žili ve strachu z udavačství a obavách z trestu (v případě druhé světové války trestu smrti či nuceným pracím v koncentračních táborech). Tato myšlenka osobní uvědomělosti a národní bdělosti je proto zcela pochopitelná. Přiřazení Václava Hollara k jedné či druhé straně tak dále zůstává nejednoznačné.

1.1.1 Politická situace v umělcově době

Abychom pochopili jednotlivé souvislosti v životě Václava Hollara, je nutné komplexně charakterizovat pevné body a stav politiky v období od konce 14. do průběhu 17. století. Právě tato doba byla zásadní nejen pro vývoj umění v následujících letech, ale utvářela také charakter novověké společnosti.

Vše se odvíjí od událostí již z druhé poloviny 14. století v Anglii. Důležitou postavou dějin je anglický teolog a filozof *Jan Viklef (John Wycliffe)*, který veřejně propagoval svůj nesouhlas s tehdejší papežskou politikou, nárůstem majetku a moci církve i duchovenstva. Jeho pojednání byla za Viklefova života i po jeho smrti považována za heretické, hlásání podobných myšlenek bylo od roku 1401 podmíněno trestem smrti. Jan Viklef umírá roku 1384 na mozkovou mrtvici, církevního stíhání se nedožil.¹² Jeho myšlenky se velmi brzy dostávají do českých zemí a mají vliv na zdejší náboženské smýšlení.

Svémi reformátorskými myšlenkami částečně navazuje na učení Jana Viklefa *Jan Hus*. Tento katolický kněz a pedagog na pražské univerzitě, také poukazoval na mravní pokles katolické církve. Toto počínání se mu stává

---

¹² [Srov.] KAŇÁK, Miloslav. *John Viklef: život a dílo anglického Husova předchůdce*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973. s. 37-39.

osudným, dne 6. července 1415 je upálen na hranici v Kostnici, taktéž je nařízeno pálit veškeré sepsané dílo. O rok později umírá stejným způsobem Husův přívrženec Jeroným Pražský.¹³

Tyto události vedou k *první pražské defenestraci* roku 1419 a k husitské revoluci. Husité, jakožto stoupenci učení Jana Husa, získávají značnou politickou převahu. Revoluci provázejí boje s neuznaným králem Zikmundem Lucemburským a *křížovým tažením*. Husité pod vedením *Jana Žižky z Trocnova* vítězí. Po jeho smrti panují mezi husity neshody, které vyústí v poslední boj ve vlastních řadách bitvou u Lipan roku 1434 porážkou radikálního křídla. V roce 1436 je vyhlášena *basilejská kompaktáta*, která zaručují možnost husitského vyznání, ačkoli ne v plném rozsahu. I přesto mezi českým lidem vládne náboženská nesnášenlivost. Definitivním koncem husitských válek se až roku 1485 stává *kutnohorský náboženský mír* týkající se uznání kompaktát jakožto základního zemského zákona.¹⁴

Rozkolísanost názorů a nevyváženost křesťanských hodnot přivádí v letech 1457-1458 mezi církve nezávislou *Jednotu bratrskou*. Ta se opírá o názory nižšího šlechtice *Petra Chelčického*. Chelčického idea „rovnosti všech křesťanů před bohem“ se stává základním pilířem této církve.¹⁵

S nástupem novověku a humanistických tendencí se zásadně mění mentalita lidí. Dvěma hlavními mezníky pro začátek novověku jsou pád Cařihradu roku 1453 a objevení Ameriky v roce 1492. U nás se za začátek novověku považuje nástup Habsburků na trůn v roce 1526. Důležitou událostí se stává vynález Gutenbergova knihtisku v polovině 15. století v Německu. S jeho pomocí se tisknou bible a modlitební knížky, které už nejsou výsadou církve a bohaté šlechty, postupně si je mohou dovolit i měšťané či venkované. Tato doba je však stále spojena s kritikou církevních poměrů.

Nesouhlas s majetnickým jednáním a úpadkem mravů ze strany katolické církve se nejvíce projevuje ve vytváření nových odštěpených církví, které protestovaly proti církvi katolické (odtud název *protestanti*). Mezi hlavní

---

¹³ [Srov.] PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011. s. 71.

¹⁴ [Srov.] PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011. s. 75-82.

¹⁵ [Srov.] BARTOŠ, Josef, KOVÁŘOVÁ, Stanislava. *Data českých dějin*, Olomouc: Alda, 1997. s. 41-42.

reformátory patří německý řádový bratr *Martin Luther*, jenž se hlásí k odkazu mistra Jana Husa a Francouz *Jan Kalvín (Jean Calvin)*, který podobně jako husité odmítá umělecká díla s náboženskou tematikou, svaté, kněží jako prostředníky mezi křesťany a Bohem a kříž jako symbol křesťanství. Dále také Švýcar *Ulrich Zwingli*, jehož střediskem soustředění byl švýcarský Curych. Tato učení pronikají velmi rychle i k nám. Protikatolické smýšlení se projevuje také v Anglii, kde roku 1534 zakládá anglikánskou církev Jindřich VIII., jejíž podstata se odvrací od papežské moci dodnes.¹⁶

Evropa se stále více nábožensky rozděluje. Katolická církev v čele s papežem Pavlem III. si tyto vnitřní proměny uvědomuje a svolává *Tridentský koncil* (dle italského města Tridentu), jehož hlavním úkolem bylo zabránit reformaci a přimět k návratu odloučené protestantské církve ke katolické. Nekatolíky v 16. století označujeme již jako *evangelíky*. Po dlouhých jednáních v letech 1545-1563 volí nenásilnou formu přesvědčování, která je snahou oslovit věřící jak v církevních prostorech (v kostelech bohatá výzdoba, srozumitelné a publiku přístupné příběhy světců, ohromující atmosféra), tak v každodennosti. Oproti nim stojí protestanti, kteří uznávají pokoru, strohost a nezobrazují náboženská témata – teoreticky může jít o jeden z ukazatelů na Hollarův protestantismus právě pro výběr necírkevních námětů. Pro program koncilu máme název *obroda jednotného křesťanství* nebo také *protireformace* či *rekatolizace*.¹⁷

Neshody na českém území panují i za panování habsburských panovníků, kteří jsou katolického vyznání. Jednou z rekatolizačních snah bylo pozvání *Tovaryšstva Ježíšova* neboli *jezuitů* v roce 1556 do Čech. Tento řeholní výhradně mužský řád vzniká roku 1534 a o šest let později je schválen papežem. Jde o misionáře a učitele katolické víry.¹⁸ Přelomem ve vyhraněné náboženské otázce je tzv. *Česká konfese*, jež je společným vyznáním víry ujednaným mezi jednotou bratrskou spolu s *novokališníky* a *starokališníky*, kterou ústně přislíbil *Maxmillián II.*. Tato úmluva ale nabývá platnosti až roku 1609, kdy Rudolf II. podepisuje listinu, jež navazuje na Českou konfesi a zaručuje náboženskou svobodu, tzv. *Rudolfův majestát*.¹⁹

¹⁶ [Srov.] MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*, Praha: Lidové noviny, 1995. s. 200.

¹⁷ [Srov.] PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011. s. 99.

¹⁸ [Srov.] BARTOŠ, Josef, KOVÁŘOVÁ, Stanislava. *Data českých dějin*, Olomouc: Alda, 1997. s. 52.

¹⁹ [Srov.] PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011. s. 102.

Tento „relativní klid“ naruší spory mezi katolíky a nekatolíky, jež zapříčiní porušení Rudolfova majestátu ze strany katolíků. Podobná situace otrásá celou Evropou, vrcholí vytvořením *Protestantské unie* a *Katolické ligy*. K moci se roku 1619 dostává *Ferdinand II. Štýrský*, za jehož vlády dochází k největším nepokojům vedoucím až k bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620. Jí předcházely události z roku 1618, kdy je do Prahy svolán sjezd nekatolických stavů z důvodu nedodržování Rudolfova majestátu. Pražskou defenestrací, při níž jsou z oken kanceláře vyhozeni místodržící, začíná stavovské povstání proti Habsburkům, které ústí v evropský konflikt - *třicetiletou válku*. Po osudové prohře českých stavů na Bílé hoře přichází těžká doba. Do roku 1648 se na území Evropy bojuje, válka je ukončena *Vestfálským mírem*.²⁰

V roce 1627 vychází nová ústava s názvem *Obnovené zřízení zemské*, které v celé zemi povoluje pouze jediné náboženství, a to katolické.²¹ Tato náboženská perzekuce pro protestanty znamenala buď konvertovat ke katolické víře, nebo emigrovat ze země. V této době se ocitá mladý nadějný umělec Václav Hollar.

1.2 Václav Hollar a svět

Zřejmě již jako dvacetiletý opouští Václav Hollar rodnou Prahu. Přesné důvody odchodu nejsou zcela jasné.²² Složitá politická situace naznačuje, že jeho vycestování za hranice může být jednak politického rázu, jednak i ekonomického. Hollar odchází nejprve do Německa, o prvním přesném místě jeho pobytu se vedou spory mezi historiky umění, jejichž argumentace je zařazena do následující kapitoly.

V německém Kolíně nad Rýnem si Hollarova osobitého projevu všímá bohatý anglický diplomat, lord Thomas Howard Arundel, který umělci nabízí příležitost pracovat v jeho službách. Hollar nabídku přijímá a na zpáteční cestě

---

²⁰ [Srov.] PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011. s. 105-115.

²¹ [Srov.] Václav Hollar: *Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 8.

²² [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 80.

do Londýna se s Arundelovou družinou zastavují také v Praze. Po tomto krátkém návratu do své vlasti nadobro České království opouští²³ a tím utváří mezinárodní přesah, který je zásadní nejen pro naše národně-kulturní bohatství, ale i pro další vývoj grafické tvorby až do devatenáctého století. V průběhu let Václav Hollar navštěvuje také Antverpy, do nichž se uchyluje v období občanské války v Anglii, ke sklonku života pracuje v marockém Tangeru. Po návratu do Anglie umírá, pochován je coby katolík, čímž se utváří ustálená představa o možném příklonu ke katolictví již za Hollarova života.²⁴

1.2.1 Počátky tvorby, odchod do Německa a Nizozemí

Stanislav Richter ve své knize píše: „Osmnáctiletý Hollar se začal soustavněji věnovat technice mědiryteckého umění. Navštěvoval dílnu, kde se učil či přiučoval dovednosti rýt ostrým rydlem do měděné desky, a kde si s určitostí osvojil alespoň základní praktiky a postupy...“, a dodává: „Zda se učil tajně a bez otcova vědomí či s jeho rezignujícím přitakáním, to nelze říci. Přijmeme-li za nejvyšší pravděpodobné, že se tak dalo u Sadelera, pak tomu odpovídá i příslušné vnošení Hollarových začátků.“²⁵

Václav Hollar tedy nejspíše začíná svou ryteckou kariéru právě v dílně *Aegidia Sadelera*²⁶, člena nizozemské rytecké rodiny a nakladatele. Ten na svých cestách z Belgie, odkud pocházel, zdokonaluje svůj um, poznává Itálii a v roce 1597 přichází na povolání císaře Rudolfa II. do Prahy.²⁷ K seznámení s mladým Václavem Hollarem dochází pravděpodobně za přičinění jeho otce, který *Aegidia*

---

²³ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 32-58.

²⁴ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 9.

²⁵ RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 74.

²⁶ [Srov.] VOLRÁBOVÁ, Alena. *Umění: Česká Verze Článku Wenceslaus Hollar And Friedrich Brentel* [Online]. Praha: Národní Galerie V Praze, 2014, LXII(5.) [cit. 2018-03-15]. s. 2. Dostupné z: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:38quZHhAIRsJ:https://www.umeni-art.cz/admin/fileGet.aspx%3Fv%3Dissue-issue-2423-category-2424-paragraph-2426-pdf%26l%3Dcz+%amp;cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

²⁷ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 70.

Sadelera znal. V Sadelerově rytecké a tiskařské dílně se tak může Hollar zřejmě poprvé seznámit s grafickými technikami, nástroji a materiály.

Mezi první přisuzovaná Hollarova díla zařazujeme rytinu z roku 1625 *Ecce Homo* (viz Přílohy I, Obr. č. 2), jenž je kopií podle předlohy německého umělce *Albrechta Dürera* žijícího v letech 1471-1528. Dürerovo dílo se poté stává ještě několikrát předlohou pro tvorbu Václava Hollara, například reprodukce Dürerova autoportrétu (viz Přílohy I, Obr. č. 3 a 4).²⁸ O rok později, tedy rok před svým odchodem do zahraničí, vytváří také čtyři listy s kresbami pražského panorama, stále pod vlivem Dürerovým, ale již s počínajícím vlastním rukopisem.²⁹

Je známo, že císař Rudolf II. byl vášnivým obdivovatelem a sběratelem umění, na jeho dvoře proto sloužili tací věhlasní umělci, jako byl právě Sadeler. Po Rudolfově smrti roku 1612 a počátkem třicetileté války v roce 1618 zaznamenáváme pozvolný úpadek zájmu o umění ze strany veřejnosti, s tím souvisí i úbytek zakázek v dílnách umělců a jejich nízké uplatnění. Dosavadní nelehkou politickou situaci završuje ještě těžší okamžik, a to náboženská perzekuce roku 1627.³⁰ Tyto okolnosti mohou být jedním z důvodů Hollarova odchodu ze země téhož roku.

Pozornost Václava Hollara se přesouvá do Frankfurtu nad Mohanem, kde navštěvuje nejspíše na Sadelerovo doporučení dílnu rytce a podnikatele *Matěje Meriana* (*Mathesius Merian*), do níž byl přijat jako učedník. V Merianově nakladatelství vychází zpravodaj *Theatrum Europaeum*, jde o ilustrované periodikum podávající informace z Evropy týkající se politiky, do nějž zřejmě přispívá i Hollar. Tato grafická tvorba však vychází pod značným vlivem Meriana a jeho předloh, růst autorského výtvarného charakteru je tak minimální, jedná se o kolektivní užitou grafiku, v níž individuální rukopis zaniká. Nelze však upřít možnost zdokonalení grafického projevu pomocí praxe, při níž lze zpřesnit například ovládání technických prostředků. Z tohoto období se nezachovala žádná Hollarova signovaná díla.³¹

---

²⁸ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 72-74.

²⁹ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 4

³⁰ [Srov.] BARTOŠ, Josef, KOVÁŘOVÁ, Stanislava. *Data českých dějin*, Olomouc: Alda, 1997. s. 62.

³¹ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 87.

Tato předpokládaná první destinace Hollarova zahraničního působení je vyvrácena několika názory. Český historik *Karel Boromejský Mádl* upozorňuje na fakt, že z domnělého pobytu ve Frankfurtu nad Mohanem nemáme žádná Hollarova díla, jež by byla označena podpisem, místem vzniku či datem 1627, proto nelze tvrdit, že jeho první cesta vedla právě tam.³² K názoru se přiklání i *John I. Pav*, který v rozborech výpovědí Hollarových životopisců nenalezl žádnou zmínku o odchodu z Prahy přímo k Merianovi. Také uvádí, že vyobrazení Frankfurtu v cyklu grafik s názvem *Velmi pěkné obrazy několika míst* z roku 1635 svým chronologickým zařazením mezi dalšími místy, která Hollar navštívil, odpovídá roku 1631, z něž nemáme jiná datovaná díla. Opačným názorem se stalo tvrzení *Jamese Dallawaye*, který v polovině 19. století převzal, nesprávně přetransformoval a publikoval poznámky anglického rytce *George Vertuea* o Hollarově pobytu ve Frankfurtu (Dallaway tvrdí, že Frankfurt byl prvním místem pobytu) a vznikla tak ustálená veřejná představa o správnosti této teze.³³

Roku 1628 pravděpodobně odchází z Merianovy dílny, aby mohl rozvíjet své krajinářské umění, jelikož rytí podle předloh není pro umělce dlouhodobě přínosné. Od listopadu 1628 do března 1629 pobývá ve Stuttgartu.³⁴ Zde se rozvíjí Hollarův smysl pro krajinářský realismus, manýristické tendence viditelné v dřívější tvorbě opouští. Z tohoto období máme již doložené datované kresby, první z nich je *Pohled na Cannstadt na řece Neckaru* z roku 1628 (viz Přílohy I, Obr. č. 5).

O životě Václava Hollara v tomto německém městě nemáme detailní informace, víme ale to, že zde dochází k setkání s jeho vrstevníkem Karlem Škrétou a dalšími dvěma mladými umělci *Johannem Wilhelmem Baurem* a *Johannem Heinrichem Schönfeldem*. Možné přátelské konfrontace děl se v tomto společenství promítají do dalšího vývoje tvorby³⁵, stejně tak se jejich nové kontakty v umělecké společnosti projevují orientací na budoucí místa jejich působení. Karel Škréta odchází do Itálie, Václav Hollar se zaměřuje na Štrasburk. Oběma odchody se navždy rozcházejí cesty dobrých přátel.³⁶

---

³² [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 21.

³³ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 23-24.

³⁴ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 8.

³⁵ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 33.

³⁶ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 94- 95.

Kroky Václava Hollara nyní směřují do zmíněného protestantského Štrasburku, kde započíná jeho samostatný tvůrčí rozlet. Vzniká zde první číslovaná krajinářská série *Malé pohledy* s úvodní vzpomínkou na rodnou Prahu ve dvou listech. Hollar ji vytváří na zakázku, když pracuje pro štrasburského nakladatele *Jakoba van der Heydena*, jež byl ve spojení s Merianem. Tato obchodní vazba a s největší pravděpodobností i Merianova přímluva u Heydena mohou za Hollarovu spolupráci s nakladatelstvím. V něm vydává svůj grafický list se slonem (viz Přílohy I, Obr. č. 6).³⁷

Štrasburk Václav Hollar dokumentuje v jednotlivých přípravných skicách, které ukládá do svého skicáře a v průběhu života se k nim vrací při rytí a leptání. Skici zaznamenávají jednak samostatné části centra, jednak i několik celkových pohledů na město. Tradičně mu připisujeme *Pohled na Štrasburk*, nesignovanou skicovitou kresbu bez data (viz Přílohy I, Obr. č. 7), kterou však řadíme do jeho tvorby pro svůj osobitý výraz. Z městské architektury vybírá motiv *Štrasburského dómu*, kolosální stavby, jejíž složitou detailní výzdobu zachycuje s úzkostlivou přesností (viz Přílohy I, Obr. č. 8).³⁸

Mimo pohledů do krajin, v nichž se projevuje autorův specifický rys nízkých horizontů a širokých prostor, vytváří Hollar své první kresebné studie kostýmů a ženských krojů, do nichž se odívají podle ročních období nebo zvyků. Součástí kostýmů jsou i kožešiny a kožešinové rukávničky, které si Václav Hollar oblíbí a tento motiv často zobrazuje ve svých mnohých kresbách a leptech. Zde také vzniká cyklus leptů *Čtyři roční období jako štrasburské pohledy*, jenž zobrazuje výjevy ze života měšťanů související s daným ročním obdobím, jako je třeba tradiční střelba z mušket na jaře.³⁹

Zakázek však v této době u *Jakoba van der Heydena* není mnoho a Hollar se potýká s finanční krizí. Tuto tíživou situaci nezlehčuje ani blížící se švédská armáda k porýnské oblasti v čele s králem *Gustavem II. Adolfem*, jenž vedl boj proti Katolické lize pod vedením *Albrechta z Valdštejna* a dobývá mimo jiné i velká

---

³⁷ [Srov. RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 96.

³⁸ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 36.

³⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 35-36.

města jako jsou Mohuč, Frankfurt nad Mohanem a Oppenheim. Václav Hollar se ocitá v těsné blízkosti těchto střetů a mnohé dokumentuje.⁴⁰

Na přelomu let 1629-1630 se Hollar vydává po řece Rýn do Kolína nad Rýnem a na své cestě zachycuje otevřenou okolní poříční krajinu v „širokém záběru plném světla a vzduchu, jenž předznačuje porýnské a nizozemské krajiny Hollarových zralých let“.⁴¹ Zde setrvává až do roku 1636. Mezi tento časový úsek se mimo možného pobytu a práce u Matěje Meriana ve Frankfurtu nad Mohanem v nezmapovaných letech 1631-1632 vkládají také cesty do Mohuče roku 1632 a další putování do *Dürenu* a Nizozemí o dva roky později.⁴²

V letech 1632-1636 pracuje samostatně a již vystupující pod svým jménem pro nakladatele *Abrahama Hogenberga* a *Gerhardta Altzenbacha*.⁴³ Roku 1633 vzniká akvarelová kresba vymykající se všem ostatním svým figurálním motivem, jedná se o *Akt nahé dívky* (viz Přílohy I, Obr. č. 9). Z Kolína cestuje v roce 1634 do Nizozemí, ve svých kresbách zaznamenává prostředí měst, jež navštívil, ale také pobřeží a vodní plochy s loděmi. V jeho díle můžeme rozpoznat *Amsterdam*, *Naarden*, *Delfshaven* a *Haarlem*. Přesný důvod jeho odchodu neznáme, míní se, že možnou příčinou odcestování bylo rozhodnutí zaměstnavatelů v nakladatelství za účelem výdělku.⁴⁴

V roce 1635 se vrací do Kolína a vydává u Hogenberga již zmíněnou sérii grafických listů s názvem *Velmi pěkné obrazy několika míst*. Série se týká několika po sobě jdoucích obrazů míst, která Hollar seřazuje podle doby jejich navštívení. O rok později u téhož nakladatele vychází soubor podobizen. Je označen jako „učebnice módy“, z němčiny pak přeložena jako „Cestovní knížička s rozmanitými obličejí a několika cizími kroji pro útlou mládež, aby se v tom cvičila, ryto v Kolíně nad Rýnem Václavem Hollarem z Prahy“.⁴⁵

V Kolíně nad Rýnem dochází roku 1636 k zásadnímu setkání s anglickým lordem, diplomatem a velvyslancem *Thomasem Howardem Earlem z Arundelu a Surrey*. Toto střetnutí bezvýhradně ovlivnilo další kroky v životě Václava Hollara.

---

⁴⁰ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 99-102.

⁴¹ DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 38-39.

⁴² [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 31.

⁴³ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 9.

⁴⁴ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 114.

⁴⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 122.

Thomas Howard Arundel projíždí se svou družinou Kolínem na cestě do Vídně s poselstvím anglického krále *Karla I Stuarta*. Tato politická záležitost umožňuje velvyslanci, jenž byl erudovaným milovníkem umění, poznat kulturní bohatství Německa. V Londýně dokonce vlastní početnou cennou sbírku uměleckých děl.⁴⁶

V Kolíně nad Rýnem navštěvuje dílnu Abrahama Hogenberga, kde ho zaujmají především práce Václava Hollara. Po společném setkání vyjadřuje Arundel nabídku ke vstupu do jeho služeb a připojení se k anglické družině za účelem dokumentace a ilustrace k cestovnímu deníku spisovatele *Williama Crowneho*. Hollar přijímá a tvoří kolem sedmdesáti kreseb míst, jimiž tento kolektiv projíždí.⁴⁷

Při této příležitosti se Václav Hollar plaví s družinou po Rýně a po bezmála deseti letech se vrací do rodné Prahy při zpáteční cestě do Londýna. Z Kolína se přesouvají do Mohuče, Frankfurtu, Norimberku, Řezna, Pasova a poté po Dunaji do Lince a Vídně. Z Vídně se konečně dostávají na Moravu, do Znojma. Zde Hollar kreslí panoramatický pohled na toto město (viz Přílohy I, Obr. č. 10). V létě roku 1636 přijíždí do Prahy, v níž setrvávají pouhý týden.⁴⁸

Hollar je nyní ve funkci průvodce a na vlastní zájmy mu tak nezbyvá příliš mnoho času. S Howardem Arundelem například navštěvuje rudolfské sbírky, kde mají oba možnost vidět bohatý inventář, který dnes pohromadě už nenalezneme. Je bezpochyby, že při návratu do Českého království Hollar vzpomíná s vřelými city na toto prostředí a jeho podobu si chce uchovat navždy v paměti, proto před odchodem do Anglie vytváří během krátkých volných chvil roku 1636 skici, které jsou přípravou pro pozdější monumentální lept *Velký pohled na Prahu z Petřínského vrchu* z roku 1649 (viz Přílohy I, Obr. č. 11).⁴⁹ Svědectvím o úctě a národní hrdosti je také Hollarův přídomek *Bohemus* (Čech), jež si ke svému jménu připojuje.

---

⁴⁶ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 128.

⁴⁷ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 5.

⁴⁸ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 61.

⁴⁹ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 134.

1.2.2 Anglie, Londýn

Dne 13. července 1636 odchází nadobro Václav Hollar z Prahy a již nikdy se nevrací. Během cesty do Anglie upevňuje vztah s lordem Arundelem, při tříměsíčním pobytu v Řezně pak s jeho přímluvou získává od císaře Ferdinanda II. Štýrského pro sebe a svého bratra Mikuláše šlechtický titul a povolení rozšířit rodový erb o znak své matky „z rodu říšských rytířů z Löwengrünu a Bareytu“.⁵⁰

Teprve v lednu roku 1637 přichází do Londýna po souhlasu s nabídkou o trvalém působení jakožto rytec a kreslíř ve službách sira Howarda. Zde Václav Hollar započíná svou vrcholnou ryteckou „dokumentární“ kariéru. Vytváří dva pohledy na rozsáhlé sídlo lorda Arundela (lept až z roku 1646), později pracuje na obrazovém katalogu arundelovské sbírky, jež je v tehdejší době pokládána za jednu z nejvýznamnějších v Evropě.⁵¹ Je nutné zmínit fakt, že po stránce hmotného zajištění je Hollar do jisté míry bez obav, jeho pobyt v „Arundel house“ a náklonnost samotného lorda mu poskytuje jak dostatek potřebných prostředků, tak možnost spolupráce s jinými nakladateli a prostor pro vlastní tvorbu.⁵² Prvním takovým samostatným dílem je Hollarův dvoudílný *Pohled na Greenwich* (viz Přílohy I, Obr. č. 12) datován do roku 1637, k němuž se nezachovala kresba.

Na popud lorda Arundela se umělec snaží získat přízeň u anglického královského dvora, proto výše zmiňovaný lept věnuje tehdejší katolicky orientované královně *Henriettě (Jindřišce) Marii Bourbonské*, králi Karlu I. Stuartovi zase výjev ze života Richarda II.. Hollar vybírá takové náměty, které se přímo týkají královské rodiny. Na obraze s názvem *Pohled na Richmond* z roku 1638 (viz Přílohy I, Obr. č. 13) tak můžeme vidět její členy, prince waleského (velšského), tedy nejstaršího Karlova syna a budoucího krále *Karla II.* s jeho bratrem *Jakubem II.* Portrétní činnost Václava Hollara nezůstává bez povšimnutí, leptá především podle vzoru anglického dvorního malíře a rytíře *Anthonyho van Dyck*, který se později negativně vyjadřuje k Hollarovu dílu a snižuje jeho kvality. Také kriticky vidí Hollarův lept - podobiznu Thomase Howarda Arundela podle

---

⁵⁰ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 140.

⁵¹ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 6.

⁵² [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 146.

malby samotného van Dycka (viz Přílohy I, Obr. č. 14). Ovšem právě tato podobizna a Arundelova přímluva u panovníka má za následek, že se se svolením krále Karla I. stává roku 1639 učitelem prince Karla II.. Tuto výsadu ztrácí s přičiněním nepřátelských poznámek na královském dvoře ze strany vlámského malíře van Dycka a rovněž zřejmě s lehkovážností a ztrátou princova zájmu o Hollarovo učení.⁵³

V této době, konkrétně v roce 1639, tvoří Václav Hollar mimo dokumentaci exemplářů ze sbírky lorda Arundela také dvacet šest grafických listů, na kterých vyobrazuje anglické kostýmy a kroje tamějších žen z různých sociálních vrstev. Série nese název *Ornatus muliebris* (z lat. „ženské šaty“).⁵⁴ Vydána byla souhrnně roku 1640. S touto tematikou souvisí Hollarův smysl pro detail a přesnost, v letech 1641-1644 vytváří dnes jednu z jeho nejznámějších figurálních sérií *Čtyři roční doby*, ve které uplatňuje svoji léty cvičenou a k dokonalosti dovedenou manuální zručnost. Složitě oděvy zobrazených žen, zpestřené různými módními doplňky jako jsou vějíře, stužky, krajky, rukavice, kožešiny apod., dosvědčují výši Hollarovy kresebné a grafické obratnosti.⁵⁵

Nyní je Václavu Hollarovi již bezmála třicet pět let. V době pobytu u Thomase Howarda Arundela se v jeho sídle setkává s mladou dívkou, služebnou lady Arundelové (vlastním jménem *Alethea Howardová*), *Margaret (Mary) Tracyovou*. O této události se poprvé dozvídáme od anglického spisovatele Johna Aubrey, který v Hollarově biografii zaznamenává i informaci, že „paní Tracey“ porodila dceru, o níž mnoho informací nemáme, a v roce 1643 syna, jenž později umírá na mor. Sňatek se koná dne 4. července 1641.⁵⁶

O podobě jeho ženy Mary Tracyové si můžeme udělat představu z Hollarových grafických listů, jedním z nich je proslulá podobizna s názvem *Mistress Mary Tracy/Hollarova žena se sklopenýma očima* z roku 1645 (viz Přílohy I, Obr. č. 15), na níž umělec jemně zachycuje jakoby zasněnou tvář mladé

---

⁵³ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 152-156.

⁵⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 160.

⁵⁵ [Srov.] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. s. 68-70.

⁵⁶ [Srov.] PENNINGTON, Richard. *A Descriptive Catalogue of the Etched Work of Wenceslaus Hollar 1607-1677* [online]. Přepřacované. Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press, 2002. s. 15 [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam034/79051828.pdf>

manželky. Toto vyrovnané rodinné soužití, v němž Hollar zapojuje do své grafické činnosti i svou manželku a syna Jamese⁵⁷, brzy končí.

Evropou stále otrásá politicko-náboženská válka, podobně je tomu i v Anglii. Již během Hollarova raného působení na tomto území panují nepokoje mezi částí obyvatelstva. Je nutné uvést, že Anglie je v této době striktně protestantskou monarchií, král Karel I. je ale zastáncem autokracie a v podstatě vládne jako absolutistický monarcha „toliko prostřednictvím ministrů a úředníků z řad svých osobních oblíbenců“⁵⁸ v čele s hrabětem *Thomasem Wentworthem Straffordem*. V roce 1628 rozpouští parlament a vynucuje daně bez jeho schválení, tvrdě trestá odpor vůči majestátu, usiluje o celoplošné prosazení anglikánské církve.⁵⁹

Roku 1638 se Karel I. setkává s odporem ze strany kalvínského Skotska, odpovědí na toto vítězné povstání má být válka. Král však po nákladných vojenských taženích svolává v roce 1640 parlament a žádá ho o finanční podporu k uskutečnění války proti Skotům. Místo podpory se mu dostává výtek, znovu tedy parlament rozpouští, ale na naléhání lidu je nucen svolat nový, tzv. „dlouhý“, který odsoudí k trestu smrti pravou ruku krále, hraběte Strafforda.⁶⁰ Tohoto procesu se účastní i Václav Hollar, jenž na přání lorda Arundela zaznamenává onen jurisdikční akt.⁶¹

Společnost se nyní dělí na „parlamentisty“ a „royalisty“, tato spíše politická než náboženská nesnášenlivost nevyhnutelně vede k sérii občanských válek trvajících do roku 1651. Svým počínáním je král Karel I. Stuart vnímán jako bezohledný vládce a obvinění parlamentem ze zrady vede k jeho popravě roku 1649. S vítězstvím parlamentu a popravou krále končí období anglické monarchie a moci se ujímá vojenský velitel a politik *Oliver Cromwell*, který stojí za zřízením přísně puritánské Anglické republiky. Její trvání je podmíněno vládou Cromwellova syna *Richarda* do abdikace roku 1659. O rok později se králem stává

---

⁵⁷ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 164.

⁵⁸ Tamtéž, s. 157.

⁵⁹ [Srov.] MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*, Praha: Lidové noviny, 1995. s. 245-252.

⁶⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 245-258.

⁶¹ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 160.

Karel II. Stuart, syn tolik nenáviděného Karla I., jenž je po letech Cromwellovy puritánské „tyranie“ vřele vítán. Anglie se opět stává monarchií.⁶²

Na počátku tohoto neklidného období pobývá v Anglii, přesněji v Londýně roku 1641, *Jan Amos Komenský*. Z doložených pramenů víme, že se Václav Hollar s Komenským znal. Konexe k tomuto českému evangelickému emigrantovi je jedním z důvodů, proč se lze domnívat, že byl Václav Hollar nakloněn protestantismu. Hollar v roce 1652 vytváří lept podle zhotovené podobizny malířem *Georgem Glowerem* z roku 1642. Dochovaná korespondence z rukou Jana Amose Komenského dokonce naznačuje, že zřejmě uvažoval o spolupráci s Václavem Hollarem.⁶³ Během několika let s přibližující se vidinou občanské války stejně jako značná část lidí nejen z královské rodiny odchází Komenský i Howard Arundel do tehdejších nizozemských Antverp. Václav Hollar proto ztrácí záštitu ve svém mecenáši a je tak nucen postarat se o sebe i svou rodinu sám.

V roce 1642 vstupuje do služeb vévody z Yorku, mladšího syna Karla I., *Jakuba II. Stuarta*.⁶⁴ I přes nepřízeň tamějších poměrů zůstává Hollarova umělecká produkce nepozastavená, zaměřuje se zejména na portrétní činnost, leptá podle originálů Albrechta Dürera a Hanse Holbeina, vytváří pohled na Oxford a mimo jiné se dál věnuje i studii ženských kostýmů a krojů. V roce 1643 vznikají jedna krojová a dvě krajinářské série. Dva grafické listy s názvem *Jaro* a *Zima* patří do cyklu *Velkých ročních období*, Hollar se v nich obrací ke zkušenostem získaným z dřívějšího portrétování a detailního vykreslování módních i tradičních ženských šatů. V následujících dvou letech dotváří další studie, které vycházejí v počtu 36 grafik pod názvem *Theatrum Mulierum* (z lat. Ženské divadlo).⁶⁵

Lord Howard Arundel, který doprovázel jako diplomat královskou rodinu na cestě z předválečné Anglie, se usídlil v Antverpách v Belgii i se svou rodinou a částí svého majetku. Do Anglie se již nikdy nevrací pravděpodobně z předvídané výhry parlamentistů a strachu o své bezpečí. Zřejmě ze stejného důvodu se Václav Hollar s dětmi a ženou uchylují k odchodu na téže místo. Jeho náklonnost k lordu

---

⁶² [Srov.] MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*, Praha: Lidové noviny, 1995. s. 264-285.

⁶³ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 164.

⁶⁴ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 8.

⁶⁵ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 169-170.

Arundelovi, jakožto přívrženci Karla I., a samotné styky s královským dvorem vedou k myšlence, že je v Anglii stíhán za účast v boji proti parlamentistům v Hampshiru roku 1645 a dokonce je zatčen, posléze utíká i s rodinou do Antverp. Toto tvrzení, které jako první zaznamenává životopisec Georges Vertue, vyvrací autorka *Gillian Tindallová*. Ta tvrdí, že Hollar byl již v té době v Antverpách a nemohl být zatčen.⁶⁶ Stejnou tezi předkládá Stanislav Richter, který upozorňuje na skutečnost, že dva grafické listy ze série ženských krojů jsou datovány již do roku 1644 a Václav Hollar zřejmě tedy odchází bez konfliktů se svou rodinou a vybavením, které by jako stíhaný zločinec nemohl v klidu odvézt.⁶⁷

V roce 1646 umírá lord Arundel a Václav Hollar navazuje spolupráci s antverpskými nakladateli: *Johanem Meyssem* – dobrým přítelem, jenž maluje dnes nejnámější Hollarovu podobiznu s obrazem sv. Kateřiny a pohledem na Prahu, dále s *Henrikem van der Borchtem*, *Cornelie Gallem* a dalšími rytci. Vytváří zejména grafické reprodukce portrétů a podobizen, například Dürerovy, Tizianovy, ale také svého největšího kritika Anthonyho van Dyck, jenž mu je i přes malířovu dřívější nevraživost stále velkou inspirací a výzvou.⁶⁸ Po Arundelově smrti Václav Hollar čerpá náměty z jeho pozůstalosti, a to cenných exemplářů ze „zbytku“ soukromé sbírky, jíž lord Arundel doslova zachránil před jistým zničením při bojích v Anglii. „V roce 1646 vydává 12 listů věnovaných motýlům a broukům, pak velkou sérii muší a dokončuje studie rukávníků.“ (viz Přílohy I, Obr. č. 16).⁶⁹

Za Hollarova pobytu v Antverpách vzniká jedno z jeho nejnámějších děl *Dobrá kočka, která nemlsá* (viz Přílohy I, Obr. č. 17), k níž je zřejmě jako vzpomínka na domov přidán český a německý nápis. Po dobu sedmi let na tomto místě tvořil na zadání nakladatelů, mezi nejvýznamnější díla z těchto let patří sedmidílný *Pohled na Londýn*, trojdílný *Pohled na Prahu*, *Malé pohledy na Londýn*, pamětní list věnovaný Antverpám k uzavření míru mezi Holandskem a Španělskem a v neposlední řadě listy s náměty obchodních a válečných lodí. Cyklus vyobrazení těchto lodí z roku 1647 v celkovém počtu dvanáct Václav Hollar nazývá *Navium variae figurae*. Co se týká množství zakázek, můžeme zde mluvit

---

⁶⁶ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 92-99.

⁶⁷ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 172.

⁶⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 175.

⁶⁹ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 6.

o velmi umělecky plodném období jeho života, finanční ohodnocení tak štědré ovšem není.⁷⁰

Na konci roku 1652 se Václav Hollar vrací se svou rodinou do Anglie. Přesný důvod návratu do „cromwellovské“ Anglie neznáme, lze se ale domnívat, že jich je více: od narůstajícího úpadku Antverp jakožto kulturního střediska, přes silnou konkurenční soutěž, až po naléhání manželky Mary Tracey. Víme, že se tato cesta neobešla bez komplikací, břehy Anglie jsou hlídány Cromwellovým vojskem. Hollar tedy musí nějaký čas trávit na moři v Lamanšském průlivu, z této cesty se zachovaly pohledy na Normanské ostrovy, dále pokračuje po pevnině přes Calais ve Francii a odtud se plaví do anglického Doveru.⁷¹

Od roku 1977 se nejen v odborných publikacích traduje názor, že po příjezdu do Doveru byl Hollar zatčen a vězněn v Hixes Hall za styky s královskou rodinou a „royalistické smýšlení“ (Kesnerová, Richter). Tato teze je již překonána, Gillian Tindallová ji ve své publikaci zpřesňuje doložením dopisu o jiné, pozdější potyčce se zákonem.⁷²

Poslední roky Hollarova života nabírají rychlý spád. Autor se nyní bez stabilního zázemí potýká s finančními potížemi. Jako obchodník není příliš obratný, ani jako umělec průbojný, spoléhá se zvláště na nakladatele a různé prodejce. O Hollarových aktivitách a pobytu po návratu do Anglie nemáme mnoho informací, o činnosti víme pouze z dochovaných prací a zápisků jeho přátel. U mužů, jako jsou sir *William Dugdale*, jež Hollar portrétoval, *John Ogilby*, *Elias Ashmole*, John Aubrey a John Evelyn, zanechal tento autor dojem schopného dokumentaristy. Pro řadu z nich pracuje v následujících letech.⁷³

Václav Hollar od svého návratu pracuje podle poptávky, na vlastní tvorbu mu nezůstává prostor. Stěžejní jsou pro něj podobizny podle předloh, nejznámější je cyklus 30 mědirytů s názvem *Tanec smrti*, v originále od Hanse Holbeina. Z let 1652 až 1654 pochází i jeho soubor 43 ilustrací k anglickému překladu Vergilia a stejně tak 58 leptů k Ezopovým bajkám pro Johna Ogilbyho.⁷⁴ S Williamem

---

⁷⁰ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 176-178.

⁷¹ [Srov.] Tamtéž, s. 183.

⁷² [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 121, s. 140.

⁷³ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 123.

⁷⁴ [Srov.] RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977. s. 184-187.

Dudgalem spolupracuje téměř do konce svého života, z tiskových desek víme, že Hollar často cestoval do *Yorkshire*, *Lincolnu* a *West country*.⁷⁵

Ani v čase jeho kartografické tvorby, kdy zhotovuje pro potřebu námořních obchodních tras kolem padesáti map Velké Británie, Kréty, Dánska, Flander a dalších míst, se Václavu Hollarovi stále nedaří. Návrat skotského krále Karla II. do Anglie skýtá Hollarovi nové naděje ve snaze o finanční podporu, tu ale ani po příslibu nezíská. Tindall uvádí: „Návrh, který sám vyryl, je datován dnem 26. července 1660 a oproti Hollarově účasti na cizích podnicích představuje jedinečný příklad jeho osobních pracovních plánů.“⁷⁶ Jedná se o Velkou mapu Londýna a Westminsteru se jmény a erby všech jejich mecenášů. (viz Přílohy I, Obr. č. 18)

Finanční i uměleckou tíseň zhorší následující události. Na jaře 1654 umírá jeho žena Mary, syn James podléhá roku 1665 morové epidemii. O dceři nemáme žádnou dokumentaci. O dva roky později se Hollar znovu žení s *Honorou Roberts*, o níž víme jen to, že spolu mají několik dětí a svého manžela přečkala.⁷⁷ Tuto pohromu záhy stíhá další, a to *Velký požár Londýna* (viz Přílohy I, Obr. č. 19) v roce 1666, k němuž Hollar taktéž zhotovuje mapu zasažené oblasti. Znovu žádá krále Karla II. o podporu, tentokrát o titul *Královského scénografa*, s nímž má zamezit plagiátorství a dokončit Velkou mapu. Titul získává, avšak bez další významnější podpory.⁷⁸

Poslední Hollarovou velkou cestou se stává výprava do Tangeru v Maroku, kde pracuje jako kreslíř pro královskou expedici v roce 1668.⁷⁹ Z tohoto ročního pobytu vzniká mimo jiné 15 pohledů na město a trojdílná mapa Tangeru. Z výpovědi George Vertuea a z Hollarovy kresby zachycující boj ve španělských vodách víme, že při zpáteční cestě do Anglie došlo k přepadení lodě Alžířany. Z přepadení vyvázla královská družina se ztrátami jedenácti lidí.⁸⁰

Po návratu z Tangeru Hollar pracuje pro Johna Ogilbyho a obchodníka *Petra Stenta*, po jejich smrti se ocitá se svou rodinou ve značné chudobě.

---

⁷⁵ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 132.

⁷⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 121 a s. 165.

⁷⁷ Srov.] PENNINGTON, Richard. *A Descriptive Catalogue of the Etched Work of Wenceslaus Hollar 1607-1677* [online]. Přepracované. Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press, 2002, s. 16. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam034/79051828.pdf>

⁷⁸ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 192-193.

⁷⁹ [Srov.] *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977. s. 9.

⁸⁰ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 213.

Dne 25. března roku 1677 Václav Hollar umírá. O konci jeho života se můžeme dočíst trpkou připomínkou, v níž John Aubrey uvádí, že Hollar „jako neobratný vůči světu umírá nebohat“ jako katolík, pohřben je ve Westminsteru na katolickém hřbitově. Rozšířenější představou o chmurném závěru života je romantizovaný záznam z rukou George Vertuea, který píše, že před Hollarovými zraky exekutoři vynášejí veškerý majetek kromě postele, v níž si Hollar přál zemřít.⁸¹

1.3 Hollarovo dílo a kulturní přesah

Po smrti Václava Hollara probíhá soupis majetku a jeho převod na Honoru. Ta později jistý podíl prodává *Hansi Sloaneovi*⁸², irskému lékaři, sběrateli umění a zakladateli Britského muzea v Londýně.⁸³ Tímto krokem Hollarova žena uchránila velkou část jeho díla před ztrátou nebo zničením. Dodnes je uloženo v Britském muzeu a Windsorské zámecké knihovně. Je bezpochyby, že se jedná o jednu z největších ucelených sbírek Hollarovy tvorby, mezi další zařazujeme také soubor kreseb Státního muzea v Berlíně. V Čechách se o rozšíření jména i díla tohoto umělce zasadil v 19. století především *Vojtěch Lanna*. Souhrnným názvem pro tuto rozsáhlou kolekci, která zahrnuje přes pět tisíc grafických listů a kreseb, je tzv. *Hollareum*, nyní v držení Národní galerie v Praze.⁸⁴ Další početnou sbírku čítající na 750 grafických listů na našem území najdeme v Zábřehu.⁸⁵ Jistou část vlastní také Moravská galerie v Brně, jež uveřejnila online sbírku.

Jen těžko se můžeme dopočítat děl v soukromých sbírkách. Stále se však objevují veřejné aukce v galeriích a aukčních síních, dnes již i v internetových. Gillian Tindallová zmiňuje prodej originálu Hollarova Velkého pohledu na Londýn

---

⁸¹ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 231-232.

⁸² [Srov.] Tamtéž, s. 233.

⁸³ The British Museum. *Sir Hans Sloane* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history/sir_hans_sloane.aspx

⁸⁴ Národní galerie v Praze. Úvod - *Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/expozice-detail/sbirka-grafiky-a-kresby/>

⁸⁵ Muzeum v Zábřehu - Galerie a muzea - Šumpersko - Zábřeh. *Šumperk* [online]. Copyright © 2000 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.sumperk.cz/dr-cs/408-muzeum-v-zabrehu.htmlsumperk/uzitecne-odkazy/21-odborne-clanky/1445-tempirova-letosni-dvoji-vyroci-vaclav-hollar>

na konci 20. století s cenou 41 000 liber (v přepočtu kolem 1 200 000 Kč).⁸⁶ K aktivním veřejným internetovým nabídkám patří z českých aukčních síní *Arcimboldo, Galerie Art Světlana a Luboš Jelínkovi, Galerie Platýz, European Arts, Dorotheum* a další.

O životě a díle Václava Hollara vznikají odborné práce, ale i beletrie. Mezi první biografie řadíme již ty z konce 17. století. Jednou z prvních je *Brief lives* od Johna Aubreyho, Hollarova přítele.⁸⁷ Z téhož období pochází i deník dalšího přítele Hollara, Johna Evelyny. V deníku nalezneme zmínku o konvertování ke katolicismu s přičiněním antverpských Jezuitů.⁸⁸ O Hollarovi se dočítáme i v dochovaných korespondencích mezi těmi, kteří tohoto umělce znali, jsou to většinou ale pouhé fragmenty. Mezi další významné autory Hollarovy biografie patří Georges Vertue. Roku 1745 vydává *Popis prací Václava Hollara*, některé jeho záznamy jsou však nepřesné a matoucí.⁸⁹ Stav literatury se téměř nemění až do 20. století, kdy vycházejí katalogy k výstavám a první výhradně českými monografiemi jsou *České Hollarium* z roku 1907 od Františka Adolfa Borovského a *Václav Hollar: Umělec, vlastenec, světoobčan* od Johanesse Urzidila z roku 1936.⁹⁰ V roce 1955 byl dokonce uveden krátkometrážní životopisný film režiséra *Ladislava Rychmana Václav Hollar, český rytec*.⁹¹

V roce 1977 u nás vychází katalog k 300. výročí umělcova úmrtí *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky NG v Praze* a v témže roce Stanislav Richter a Vladimír Denkstein vydávají své publikace, z nichž zde nejvíce čerpáme. Všechny tři svazky však obsahují nepřesnosti, které jsou následovně konfrontovány s nejnovějšími poznatky z tvorby anglické spisovatelky Gillian Tindallové a Aleny Volrábové. Z nejnovějších anglických autorů zmíníme *Richarda Penningtona* a jeho *Popisný katalog leptů Václava Hollara* z roku 1982 a *Richarda Godfreye*,

---

⁸⁶ [Srov.] TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. s. 238.

⁸⁷ The Project Gutenberg eBook of Aubrey's 'Brief Lives' (Vol. 1), by Andrew Clark. *Gutenberg* [online]. Dostupné z: <http://www.gutenberg.org/files/47787/47787-h/47787-h.htm>

⁸⁸ The Project Gutenberg eBook of The Diary of John Evelyn (Vol 1 of 2), by John Evelyn. *Gutenberg* [online]. Dostupné z: <https://www.gutenberg.org/files/41218/41218-h/41218-h.htm>
<http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/vertue1759>. s. 15.

⁸⁹ HEIDI: *Vertue, George: Künstler von A - Z*. [online]. Copyright © Universit [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: https://katalog.ub.uni-heidelberg.de/cgi-bin/titel.cgi?katkey=67460864&sess=016d29a5a999654546545684d35ec18f&query=si%3A392392917%20-%28fac_teil%3Aezblf%29&sort=0&format=html

⁹⁰ Václav Hollar (Johannes Urzidil) | Detail knihy | *ČBDB.cz. Vaše databáze knih - knižní databáze* | ČBDB.cz [online]. Copyright © 2009 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-133965-vaclav-hollar-wenceslaus-hollar-der-kupferstecher-des-barock>.

⁹¹ Václav Hollar, český rytec (1955) | Ve filmotéce | *ČSFD.cz*. [online]. Copyright © 2001 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/8028-vaclav-hollar-cesky-rytec/filmoteka/>

historika tiskařství, s dílem *Český umělec v Anglii* vydaným v roce 1994.⁹² K beletrii zařazujeme dílo *Miloše Václava Kratochvíla* z roku 1976 *Dobrá kočka, která nemlsá*⁹³, jež je silně inspirováno Vertuovými záznamy.

Osobnost Václava Hollara a jeho dílo i osud zůstávají stále velmi živé. V posledních letech tomu tak je zejména zásluhou kurátorky velké výstavy z roku 2017 s názvem *Václav Hollar ve službách anglické šlechty*, Aleny Volrábové, která je zároveň ředitelkou Sbírkou grafiky a kresby v Národní galerii v Praze. Z rukou této autorky vychází několik publikací týkajících se Hollara, nejnovějšími a zároveň nejpřínosnějšími jsou doprovodný katalog k výstavě *Václav Hollar (1607–1677) a Evropa mezi životem a zmarem* (kat výst. NG v Praze) z roku 2007⁹⁴ a nejnovější monografie *Václav Hollar 1606-1677: Kresby*, jež vyšla na jaře 2018. V ní se můžeme dočíst o nově objevených kresbách.⁹⁵ Posledním objevem je grafický list s honosným erbem a třemi zvony, datovaný do roku 1651, tedy do doby, kdy žil Hollar v Antverpách (viz Přílohy I, Obr. č. 20).⁹⁶

„Naposledy se konala Hollarova výstava v roce 1983,“ říká Volrábová a dodává: „tehdy ve spolupráci s Britským muzeem v Londýně. Vystaveny byly jak jeho kresby, tak grafické listy v plynulém chronologickém sledu.“⁹⁷ V roce 2007 proto u nás vzniká rozsáhlá výstava k 400. výročí narození Hollara, v témže čase se v Anglii na místě, kde za svého života pobývá u lorda Arundela, koná slavnostní odhalení pamětní desky a speciální výstava v Britském muzeu.⁹⁸ V roce 2015 opět

---

⁹² Wenceslaus Hollar | Yale University Press. *Welcome | Yale University Press* [online]. Copyright © 2018 Yale University [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300061666/wenceslaus-hollar>

⁹³ *Dobrá kočka, která nemlsá* - Miloš Václav Kratochvíl | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/dobra-kocka-ktera-nemlsa-57771>

⁹⁴ BRIXOVÁ, Michaela, VOLRÁBOVÁ, Alena, ed. *Václav Hollar 1607-1677 a Evropa mezi životem a zmarem*. [Národní galerie v Praze - Sběrka grafiky a kresby, Sběrka starého umění: Palác Kinských, 12. 10. 2007-14. 1. 2008]. V Praze: Národní galerie, 2007.

⁹⁵ TZ: Národní galerie v Praze vydává monumentální monografii o kresbách Václava Hollara - Artalk.cz *Artalk.cz - Aktuálně o výtvarném umění Artalk.cz* [online]. Copyright © Copyright 2007 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://artalk.cz/2018/03/16/tz-narodni-galerie-v-praze-vydava-monumentalni-monografii-o-kresbach-vaclava-hollara/>

⁹⁶ Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/ve-sluzbach-anglicke-slechty-z-grafickeho-dila-vaclava-hollara/>

⁹⁷ Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/vaclav-hollar-1607-8211-1677-/>

⁹⁸ GROHOVÁ, Johanna. *iDNES.cz - Zprávy - Kultura: Londýn uctil umělce Hollara, slavného Čecha* [online]. In: 19. července 2007 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/londyn-uctil-umelce-hollara-slavneho-cecha-f20-/vytvarne-umeni.aspx?c=A070718_191045_vytvarneum_kot

pod vedením Aleny Volrábové probíhá výstava výběru ze sbírky s výmluvným názvem *Václav Hollar: Lodě*.⁹⁹

Volrábová také potvrzuje, že: „Národní galerie má v plánu uspořádat výstavu věnovanou Hollarovým kresbám na podzim roku 2019. Bude zde představena tato krásná, ale méně známá poloha jeho umění, navíc s možností porovnat Hollarovy kresby s díly jeho předchůdců, současníků a následovníků.“¹⁰⁰ Zajímavostí je online výstava *Řeč jehly a rydla* uveřejněná od 2. listopadu 2017, k níž vychází obsáhlý katalog *Wenceslaus Hollar Bohemus: Ze sbírek Památníku národního písemnictví* autorky Barbory Vláškové.¹⁰¹

Stálou připomínkou věhlasu Václava Hollara je v Čechách nejen bronzová busta stojící na místě umělceva rodného domu, ale také *Vyšší odborná škola a Střední umělecká škola Václava Hollara* na Hollarově náměstí v Praze a především *Sdružení umělců a grafiků Hollar*, jež bylo založeno roku 1917 k počtě Václavu Hollarovi. Mementem Hollarova osudu je mimo jiné také povídková kniha Jakuba Arbesa *Český vyhnanec*.

---

⁹⁹ Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/vaclav-hollar-lode/>

¹⁰⁰ TZ: Národní galerie v Praze vydává monumentální monografii o kresbách Václava Hollara - Artalk.cz *Artalk.cz - Aktuálně o výtvarném umění Artalk.cz* [online]. Copyright © Copyright 2007 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://artalk.cz/2018/03/16/tz-narodni-galerie-v-praze-vydava-monumentalni-monografii-o-kresbach-vaclava-hollara/>

¹⁰¹ Novinky - Památník národního písemnictví. *Hlavní strana - Památník národního písemnictví* [online]. Copyright © 2018 [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/novinky/http://hollar.cz/o-grafice/graficke-techniky/>

2 Grafické techniky a materiály

Grafika je jedním z nejrozšířenějších prostředků vizuální komunikace. Nelze na ni pohlížet z jednoho úhlu a popisovat ji učebnicově jako pouhou funkční výtvarnou činnost vykonávanou za účelem sériové produkce. Zahrnuje do sebe kresebnou obratnost, znalost technik, materiálů a jejich vhodné kombinace, trpělivost, experimentování a v neposlední řadě řemeslnou zručnost. Pro její realizování je nutné, abychom všechny tyto aspekty respektovali a dokázali správně kategorizovat základní techniky.

2.1 Obecná klasifikace

Grafiku lze dělit podle míry průmyslového využití na *volnou* a *užitou* či *originální* a *reprodukční*¹⁰², dále na klasické a novodobé způsoby tisku a můžeme zmínit i hledisko náročnosti – časová, technologická a finanční. Volnou grafikou rozumíme nezávislou tvorbu, oproti tomu užitá grafika vyžaduje přímou vazbu na praktičnost a účelovost. Mezi klasické způsoby tisku patří *tisk z výšky*, *hloubky* a *plochy*, do novodobých řadíme průtisk, sítotisk/serigrafii a digitální grafiku.¹⁰³ Klasické i nové techniky mohou být mezi sebou kombinovány, stejně tak i volba matrice a potiskovaného materiálu je libovolná.

Pro tuto práci je stěžejní opírat se o klasické pojetí hlubotiskových technik, a to suché jehly, a jako protipólu tisku z výšky, linorytu. Z tohoto důvodu je následující klasifikace omezena pouze na základní přiřazení jednotlivých technik k příslušným metodám.

Techniky tisku z výšky jsou nejstarším typem tiskových metod. Principem těchto technik je tisk barvy na potiskovaný materiál z vyvýšených ploch, které nám zůstávají po vyrytí požadovaného motivu do matrice. Patří sem dřevořez, dřevoryt/xylografie, linořez a linoryt. Důležitým přínosem pro společnost i svět

---

¹⁰² [Srov.] KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995. s. 11.

¹⁰³ Grafické techniky | Hollar. *Hollar | Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR Praha | Galerie české grafiky s tradicí od roku 1917*[online]. Copyright © Hollar 2018. All Rights Reserved. [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://hollar.cz/o-grafice/graficke-techniky/>

kultury a umění je bezpochyby zmiňovaný Gutenbergův knihtisk, jenž je příkladem využití techniky dřevořezu. Matricí na dřevoryt je zpravidla dřevěná deska řezaná napříč kmenu, oproti tomu dřevořez vyžaduje výrobu *štočků* s podélnými léty, které se dále brousí. Pro obě techniky je vhodným potiskovaným materiálem japonský papír. Novější technikou je linoryt a linořez, princip zůstává stejný jako u předchozích. Rozdílem je zde levnější a poddajnější materiál. Pro všechny tyto techniky využíváme rýtek a ryteckých nožů.¹⁰⁴

Aleš Krejča mezi tyto techniky zařazuje také kamenoryt, fotoxylografii, rytinu do křídové desky, šrotový tisk, kovoryt a kovořez, olovoryt, originální zinkografii a do zvláštních metod pak přírodninový tisk, frotáž, reliéfní tisk a materiálový tisk.¹⁰⁵

Technikami tisku z hloubky se rozumí tisk barvy z prohlubní vzniklých rytím či leptáním do matric. Vlhčený papír se pomocí měditiskového stroje (*satinyrky*) protlačí do rýh matrice, na něm poté ulpívá hlubotisková barva. Rozlišujeme mechanické (suché) a chemické (mokré) techniky tisku. Do mechanických patří mezzotinta, suchá jehla, mědiryt a oceloryt, do chemických lept a akvatinta. Všechny tyto techniky lze provádět na hladkou kovovou matici, častým materiálem je zinek, měď a ocel. Typickým společným prvkem je ohraničení díla vytlačenou *fasetou*, která vzniká opracováním okrajů matrice. Tento způsob rytí umožňuje oproti tisku z výšky mnohem detailnější a přesnější práci. Rozdíl mezi mechanickými a chemickými technikami spočívá v použití vlastní síly a chemických procesů. Při leptání nejprve nanášíme asfaltový kryt s příměsí vosku na matici, do níž vyrýváme požadovaný motiv a poté vnoříme do leptadla.¹⁰⁶ Tento způsob své tvorbě využívá Václav Hollar s dobovými prostředky.

Suchá jehla patří mezi mechanické (suché techniky), a to z důvodu nenanášení krytu. Tlak na grafickou jehlu je prováděn přímo do hladké kovové matrice, na níž se posléze nanáší hlubotisková barva. Ta v konečné fázi při tisku přes plstěnou tkaninu na měditiskařském stroji ulpívá na vlhčeném papíru, který

---

¹⁰⁴ [Srov.] KAVAN, Jan, Pavel PIEKAR, Pavel POHLREICH, Jiří ALTMANN, Berenika OVČÁČKOVÁ, Jana SEVEROVÁ a Lenka VOJTOVÁ VILHELMOVÁ. *Mezi uměním a řemeslem*. Praha: SČUG Hollar ve spolupráci s Národním technickým muzeem, 2017. s. 25-30.

¹⁰⁵ [Srov.] KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995. s. 23-64.

¹⁰⁶ Grafické techniky | Hollar. *Hollar | Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR Praha | Galerie české grafiky s tradicí od roku 1917*[online]. Copyright © Hollar 2018. All Rights Reserved. [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://hollar.cz/o-grafice/graficke-techniky/>

se do prohlubní vtiskuje. Technika suché jehly umožňuje poměrně přesnou a bohatou kresbu.

Mezi techniky tisku z plochy zařazujeme kamenotisk a litografii, průtisk (sítotisk), serigrafii a ofset. Principem všech těchto technik je tisknutí „v jedné úrovni“. U litografie dochází ke kresbě na litografický kámen pomocí mastné kreslicí barvy, netisknoucí plocha se zvlhčuje vodou. Mastná kresba následně dobře přijímá také mastnou tiskovou barvu, vlhčený povrch ji odpuzuje. „Pokud autor nahradí litografický kámen zinkovým nebo hliníkovým ofsetovým kovolistem, na kterém ovšem kresbu provádí přímo, bez využití osvitového přenosu, pak hovoříme o autorském ofsetu.“¹⁰⁷ Serigrafie a průtisk využívají šablon, přes které se pomocí *rakle* protlačuje na podklad tiskařská barva nebo světlocitlivá emulze, jejímž osvětlením přes šablonu vzniká na sítu průtlačné místo. Tyto techniky jsou spojovány zejména s průmyslovou výrobou.¹⁰⁸ Vzniklé grafické listy obvykle signujeme a datujeme v pravém spodním rohu, do levého uvádíme číslo výtisku z celkového nákladu.

K novodobým grafickým technikám náleží počítačová grafika, označovaná jako digitální tisk. Pracuje na principu bitmap a vektorů, odtud název bitmapová neboli rastrová a vektorová grafika. Realizuje se v aktualizovaných programech, nejznámějšími jsou především InDesign, Illustrator a Photoshop z dílny softwarové firmy Adobe Systems.

---

¹⁰⁷ Grafické techniky | Hollar. *Hollar | Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR Praha | Galerie české grafiky s tradicí od roku 1917*[online]. Copyright © Hollar 2018. All Rights Reserved. [cit. 25. 03. 2018]. Dostupné z: <http://hollar.cz/o-grafice/graficke-techniky/>

¹⁰⁸ [Srov.] KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995. s. 127-182

II. Praktická část

3 Grafika z výšky a hloubky – realizace

Samotný název kapitoly napovídá, že se v praktické části věnujeme dvěma odlišným tiskovým metodám. První z nich je hlubotisková technika suchá jehla, kontrastem k ní se nám stává technika tisku z výšky linoryt. Využíváme zde experimentálních přístupů i materiálů. Aby došlo k co nejvýraznější komparaci, volíme pro obě techniky jednotný rostlinný motiv, který je rozdělen do čtyř výchozích matic. Vznikne tak cyklus autorských tisků v různých kombinacích. Pracujeme proto s listy, jejichž výběr je podmíněn tematikou příslušných ročních období, jež volně navazuje na práci Václava Hollara.

3.1 Výběr motivů

Jednotlivé motivy korespondují s dobou květu vybrané vegetace. Období jara zastupuje opadavý keř *magnolie* (viz Přílohy II, Obr. č. 1), jehož listy se vyznačují lodičkovým tvarem, jemnou strukturou žilkování v nepravidelné kompozici, lehce voskovým povrchem a značnou tuhostí. Léto reprezentuje strom *jinan dvoulaločný*, známý také jako *ginkgo biloba* (viz Přílohy II, Obr. č. 2). Jeho listy rostou v trsech, jsou typické svým nezaměnitelným tvarem, pravidelnou jemnou čárkovou žilnatinou a křehkou stavbou – zejména u prvních letních listů. Typickou podzimní rostlinou je *bodlák obecný* (viz Přílohy II, Obr. č. 3) se svými specifickými listy. Ty jsou charakteristické jednak poměrně složitým, téměř ornamentálním kadeřavým tvarem, jednak i množstvím ostnů na okrajích a nepříliš výraznou žilnatinou, kterou po celé ploše zakrývají jemné chloupky. Pro zimní období vybíráme další strom, *dub zimní* (viz Přílohy II, Obr. č. 4). Ačkoliv u dubu zimního dochází ke květu stejně jako u *dubu letního* již na jaře, zařazujeme ho pro stálost listů přes zimní období. Ty se vyznačují kromě příznačného vlnkovitého tvaru poměrně tuhou stavbou, velmi jemnou, složitou žilnatinou a dlouhými řapíky. Každý z těchto listů je přímou předlohou pro příslušnou matici. Listy jsou podrobeny důkladnému studiu, které nám posléze umožňuje věnovat se detailní práci, především realistickému zachycení individuálních druhů žilnatin v technice suché jehly.

Studium listů vyžaduje hledání způsobů, kterými lze prozkoumat jejich možnosti a podstatu. Zahrnuje techniky, jako jsou frotáž, prosvícení silným

světlem, detailní kresba, barevný otisk a skeletování (výběr viz Přílohy II, Obr. č. 5-14). Nejprínosnější se ukazuje technika skeletování, při níž se listy zbavují pokožky (varem, bělením i vyklepáním suchých listů), a zůstává pouze žilnatá kostra. Skelety pak poskytují výbornou možnost zkoumání stavby žilnatiny. U mladých jarních listů nelze tuto techniku provádět z důvodu jejich křehkosti, tj. případ ginkgo biloby. U listů bodláku nastává podobný problém, zde však nezáleží na době růstu – skelet je velmi jemný a tato technika není pro jeho preparaci vhodná. Mimo skeletování se i frotáž pomocí měkké tužky jeví jako velmi užitečná technika, zvláště u jemné struktury listu magnólie a dubu.

3.2 Hlubotisková metoda a její uplatnění v praxi

Po zpracování studijních materiálů přistupujeme k samotné technice tisku z hloubky, a to suché jehle. Tato technika je vybrána na základě předchozího studia grafických technik a pro téma této práce se jeví jako nejvhodnější svými možnostmi. Pomocí grafické jehly pak můžeme vytvořit velmi realistická díla, v tomto případě je žádoucí co nejvěrněji zachytit stavbu žilnatiny, u listu bodláku jeho „chlupatý“ povrch.

Jak již víme z kapitoly o grafických technikách, pro suchou jehlu se používá nejčastěji hladká měděná a zinková destička s fasetou, která nám ve výsledku vytvoří kolem motivu reliéfní rám. Zde používáme již opracované zinkové desky o tloušťce 1mm a rozměrech 10x10cm. Na každou destičku přenášíme požadovaný motiv pomocí kresby základních linií listu na pauzovacím papíru a jemným obtahováním těchto linií grafickou jehlou rozkreslíme pomocnou linku na destičce. Do takto připravené matrice dále ryjeme detailní stavbu žilnatiny, kterou máme nastudovanou z pomocných materiálů. (viz Přílohy II, Obr. č. 15-19) Ačkoliv je technika suché jehly ve výtvarném projevu poměrně velkorysá, odpor při rytí v důsledku tvrdosti zinkové matrice neumožňuje dokonale přesné vyjádření při rytí žilnatiny listů v poměru 1:1. Každý tah proto promýšlíme a snažíme se o jeho přesné provedení.

Na takto připravené matrice nanášíme hlubotiskovou barvu, kterou následně stíráme tak, aby zůstala na ploše i v prohlubních v požadovaném

poměru (viz Přílohy II, Obr. č. 20 a 21). Prostřednictvím měditiskařského stroje vzniká po přiložení vlhčeného papíru na matrici a zakrytím plstí tlak, který vtiská papír do vyrytých prohlubní (viz Přílohy II, Obr. č. 22-25). Pro tisk používáme ruční papír o gramáži 200g/m² z papírny ve Velkých Losinách a plzeňský papír *Excudit* o gramáži 280g/m². Takto vzniká několik tisků, které signujeme, datujeme a číslujeme. Tuto techniku opakujeme ještě několikrát v kombinaci se slepotiskem.

3.3 Metoda tisku z výšky a její uplatnění v praxi

Zvolenou grafickou technikou pro metodu tisku z výšky je linoryt. Vybíráme ji pro zkoumání kontrastních rozdílů vyjadřovacích prostředků mezi hlubotiskovými technikami a technikami tisku z výšky. Materiálem je linoleum, které řežeme na stejnou velikost jako u zinkových matric, tedy 10x10cm. Ačkoli je linoleum poddajným materiálem při rytí, tato technika nedovoluje ani s použitím nejmenších velikostí nástavců rýtek zacházet do větších detailů. Výsledná podoba původních motivů je proto značně stylizovaná bez záměru.

Pro přesné přenesení motivu používáme stejně jako u předchozí techniky pauzovací papír, na který kreslíme základní linie motivu, zde je však zapotřebí také uhlového papíru, který nám po opětovném obkreslení linií přeneseme na matrici slabou linku. Takto předkreslený motiv vyrýváme rovnoměrným tlakem rýtky (viz Přílohy II, Obr. č. 26). Při stylizaci motivů střídáme velikosti rýtek, používáme velikosti 1, 2 a 3. Celkový počet matric je dvanáct.

Každý motiv je rozpracován třemi přístupy. Při prvním se pokoušíme o co nejvěrnější zpodobnění listů, vyrýváme pouze strukturu žilkování a ponecháváme velkou tisknoucí plochu. Při druhém přístupu obrýváme základní linie žilnatiny tak, aby tisknoucí plochou byla sama struktura žilkování, okolní plocha listu je vyryta horizontálně. Třetím přístupem je záměrná stylizace listu, která má za úkol vyjadřovat jeho podstatu (viz Přílohy II, Obr. č. 27-30). Kompozice všech těchto motivů spočívá v následování přirozeného výskytu vybrané vegetace v přírodě – listy stromů kopírují pohyb pádu k zemi, bodlák tvoří kruhovou kompozici a magnolie připomíná „uspořádaný chaos“.

První grafické listy jsou kombinací dvou technik – hlubotisku a slepotisku na losinském ručním papíru o rozměrech 20x20cm. Každý motiv je umístěn do čtvercové kompozice na samostatném listu. Takto nejlépe vyniká komparace jazyků, kterými suchá jehla a linoryt hovoří. Na měditiskařském stroji zhotovujeme na vlhčený papír obě techniky zároveň. Výsledkem jsou čtyři grafické listy (viz Přílohy II, Obr. č. 31-34). Stejným způsobem vznikají další dva slepotiskové grafické listy o rozměrech 30x30cm složeny z kombinace linorytových matric (viz Přílohy II, Obr. č. 35 a 36).

V další fázi přistupujeme k barevnému tisku, pro nějž využíváme japonský papír o gramáži 20g/m² a papír Excudit. Na matrice nanášíme tiskařskou barvu válečkem (viz Přílohy II, Obr. č. 37). Volíme různé stupně zelené a modré barvy. Japonský papír o rozměrech 30x30cm přikládáme na kompozici z matric, poté za použití vlastní síly rukou vyvíjíme tlak na papír s matricemi. Vznikají dva listy v odlišných kombinacích (viz Přílohy II, Obr. č. 38 a 39).

Poslední dva grafické listy jsou kombinací černobílého tisku a hlubotisku. Pro tuto kombinaci je nutné nejdříve vytisknout motiv suchou jehlou na měditiskařském stroji na vlhčený papír Excudit. Po dostatečném vysušení skládáme matrice s motivy ginkga a bodláku do požadované kompozice a nanášíme barvu válečkem. Opět tiskneme pomocí ručního lisu. Vznikají dva grafické listy o rozměrech 30x30cm (viz Přílohy II, Obr. č. 40 a 41).

Závěr

Cílem teoretické části práce bylo představení českého barokního grafika Václava Hollara v uceleném přehledu, který byl v první kapitole na základě komparace dostupné literatury zbaven nepřesností. Nedílnou součástí se stal výklad o politické a náboženské situaci, bez nějž by nebylo možné porozumět argumentům historiků, kteří zařazují Hollara ke katolicismu či protestantismu. Podařilo se chronologicky uspořádat základní vývoj Hollarovy tvorby, k níž byl přiřazen obrazový materiál. Tento průřez autorovým životem a dílem vznikl kombinací dostupných ověřených faktů, které jsou v této práci předloženy ke správné interpretaci. Výběr a následný výklad těchto informací byl velmi náročný vzhledem k nepřesnostem a neúplnosti dostupné literatury do roku 2017. Zkoumání a ucelení těchto zdrojů pro mě bylo velkou výzvou, zejména orientace v politické situaci v období baroka, a to jak na českém území, tak v Anglii. Dalším cílem proto bylo podat co nejsrozumitelněji základní nástin dějin Českých zemí od doby husitských válek až po třicetiletou válku. Toto uspořádání může sloužit jako edukační materiál pro ty, kteří nerozumí dané problematice nebo si ji chtějí zpřesnit.

K dílu Václava Hollara se vztahuje tematika praktické části této práce. Cílem bylo srovnat dva odlišné jazyky, jimiž hovoří techniky tisku z hloubky a výšky. Vybrána byla suchá jehla a linoryt. Technika suché jehly je mi blízká stejně jako práce Václava Hollara z důvodu velkorysých možností ve výtvarném projevu, zejména pro umožnění pečlivé a detailní drobnokresby. Opozicí pak byl linoryt, který takovou detailnost neumožňuje, ale naopak poskytuje prostor pro vlastní stylizaci. Vybrány byly motivy listů, které korespondují s jednotlivými ročními obdobími. Motiv listů byly vybrány s ohledem na osobní zkušenosti z výtvarné tvorby na základní a střední umělecké škole, kde docházelo pouze k omezeným projevům výrazových prostředků v návaznosti na toto téma – setkala jsem se zde pouze s frotáží a barevnými otisky. Dalším cílem proto bylo ukázat a rozšířit tyto možnosti za účelem jejich výsledné komparace. Toho bylo docíleno ve všech dvanácti grafických listech s využitím slepotisku a barevného i černobílého ručního tisku ve srovnání s hlubotiskem provedeným na měditiskařském stroji.

Na toto téma lze navázat a uplatnit jeho výzkum ve výtvarných hodinách na základních školách, v nichž je absence seznámení se s grafickými technikami patrná.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

1. BARTOŠ, Josef, KOVÁŘOVÁ, Stanislava. *Data českých dějin*, Olomouc: Alda, 1997.
2. BOROVSÝ, František Adolf, *Václav Hollar a české Hollareum*, Praha: Jednota umělců výtvarných, 1907.
3. BRIXOVÁ, Michaela, VOLRÁBOVÁ, Alena, ed. *Václav Hollar 1607-1677 a Evropa mezi životem a zmarem*. [Národní galerie v Praze - Sběrka grafiky a kresby, Sběrka starého umění: Palác Kinských, 12. 10. 2007-14. 1. 2008]. V Praze: Národní galerie, 2007. ISBN 978-80-7035-361-5.
4. DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*, Praha: Odeon, 1977.
5. KAŇÁK, Miloslav. *John Viclef: život a dílo anglického Husova předchůdce*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.
6. KAVAN, Jan, Pavel PIEKAR, Pavel POHLREICH, Jiří ALTMANN, Berenika OVČÁČKOVÁ, Jana SEVEROVÁ a Lenka VOJTOVÁ VILHELMOVÁ. *Mezi uměním a řemeslem*. Praha: SČUG Hollar ve spolupráci s Národním technickým muzeem, 2017. ISBN 978-80-7037-297-5.
7. KESNEROVÁ, Gabriela. *Václav Hollar: Kresby z Grafické sbírky Národní galerie v Praze*, Praha: Národní galerie v Praze, 1977.
8. KREJČA, Aleš. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995.
9. MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*, Praha: Lidové noviny, 1995.
10. PEKAŘ, Josef. *Dějiny naší říše*, Praha: Elka Press, 2011.
11. RICHTER, Stanislav. *Václav Hollar: Umělec a jeho doba 1607-1677*, Praha: Vyšehrad, 1977.
12. TINDALL, Gillian. *Muž, který nakreslil Londýn*, Praha: Mladá fronta a. s., 2008. ISBN 987-80-204-1710-7

Elektronické zdroje

13. Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/vaclav-hollar-1607-8211-1677-/>
14. Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/vaclav-hollar-lode/>
15. Detail výstavy - Národní galerie v Praze. *Úvod - Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/exposition-detail/ve-sluzbach-anglicke-slechty-z-grafickeho-dila-vaclava-hollara/>
16. Dobrá kočka, která nemlsá - Miloš Václav Kratochvíl | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/dobra-kocka-ktera-nemlsa-57771>
17. FEJTOVÁ, Olga. Jednota bratrská a rodinné zázemí Václava Hollara. *Český časopis historický / The czech historical review* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 2013, č. 1. ISSN 0862-6111. Dostupné z: http://www.hiu.cas.cz/cs/download/casopisy-elektronicky-na-web/2013/cch_1_2013.pdf
18. Grafické techniky | Hollar. *Hollar | Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR Praha | Galerie české grafiky s tradicí od roku 1917* [online]. Copyright © Hollar 2018. All Rights Reserved. Dostupné z: <http://hollar.cz/o-grafice/graficke-techniky/>
19. GROHOVÁ, Johanna. *iDNES.cz - Zprávy - Kultura: Londýn uctil umělce Hollara, slavného Čecha* [online]. In: 19. července 2007. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/londyn-uctil-umelce-hollara-slavneho-cecha-f20-/vytvarne-umeni.aspx?c=A070718_191045_vytvarneum_kot
20. HEIDI: *Vertue, George: Künstler von A - Z.* [online]. Copyright © University. Dostupné z: https://katalog.ub.uni-heidelberg.de/cgi-bin/titel.cgi?katkey=67460864&sess=016d29a5a999654546545684d35ec18f&query=si%3A392392917%20-%28fac_teil%3Aezblf%29&sort=0&format=html
21. Muzeum v Zábřehu - Galerie a muzea - Šumpersko - Zábřeh. *Šumperk* [online]. Copyright © 2000. Dostupné z: <https://www.sumperk.cz/drcs/408-muzeum-v-zabrehu.html>

22. Národní galerie v Praze. Úvod - *Národní galerie v Praze* [online]. Dostupné z: <http://www.ngprague.cz/expozice-detail/sbirka-grafiky-a-kresby/>
23. Novinky - Památník národního písemnictví. *Hlavní strana - Památník národního písemnictví* [online]. Copyright © 2018. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/novinky/>
24. PENNINGTON, Richard. *A Descriptive Catalogue of the Etched Work of Wenceslaus Hollar 1607-1677* [online]. Přepřacované. Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press, 2002. Dostupné z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam034/79051828.pdf>
25. The British Museum. *Sir Hans Sloane* [online]. Dostupné z: http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history/sir_hans_sloane.aspx
26. The Project Gutenberg eBook of Aubrey's 'Brief Lives' (Vol. 1), by Andrew Clark. *Gutenberg* [online]. Dostupné z: <http://www.gutenberg.org/files/47787/47787-h/47787-h.htm>
27. The Project Gutenberg eBook of The Diary of John Evelyn (Vol 1 of 2), by John Evelyn. *Gutenberg* [online]. Dostupné z: <https://www.gutenberg.org/files/41218/41218-h/41218-h.htm>
28. TZ: Národní galerie v Praze vydává monumentální monografii o kresbách Václava Hollara - Artalk.cz *Artalk.cz - Aktuálně o výtvarném umění Artalk.cz* [online]. Copyright © Copyright 2007. Dostupné z: <http://artalk.cz/2018/03/16/tz-narodni-galerie-v-praze-vydava-monumentalni-monografii-o-kresbach-vaclava-hollara/>
29. Václav Hollar (Johannes Urzidil) | Detail knihy | *ČBDB.cz. Vaše databáze knih - knižní databáze* | *ČBDB.cz* [online]. Copyright © 2009. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-133965-vaclav-hollar-wenceslaus-hollar-der-kupferstecher-des-barock>
30. Václav Hollar, český rytec (1955) | Ve filmotéce | *ČSFD.cz.* [online]. Copyright © 2001. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/8028-vaclav-hollar-cesky-rytec/filmoteka/>

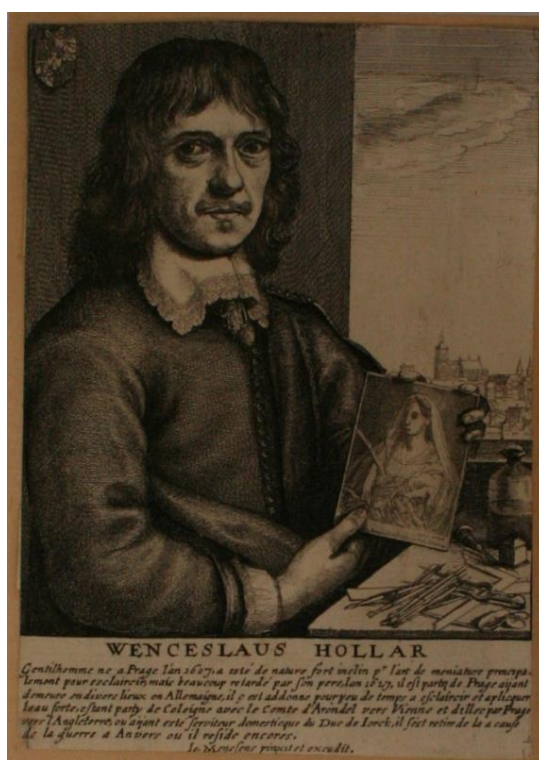
31. VOLRÁBOVÁ, Alena - Wenceslaus Hollar and Friedrich Brentel. Alena Volrábová. *Umění. Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* [online]. Roč. 62, č. 5 (2014), s. 423-438. ISSN 1804 6509 (online). Dostupné z:
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:38quZHhAIRsJ:https://www.umeni-art.cz/admin/fileGet.aspx%3Fv%3Dissue-issue-2423-category-2424-paragraph-2426-pdf%26l%3Dcz+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
32. Wenceslaus Hollar | Yale University Press. *Welcome | Yale University Press* [online]. Copyright © 2018 Yale University. Dostupné z:
<https://yalebooks.yale.edu/book/9780300061666/wenceslaus-hollar>

Seznam příloh

Přílohy I.   Obrazový materiál k teoretické části

Přílohy II.   Fotodokumentace praktické části

Přílohy I – Obrazový materiál k teoretické části

Obr. č. 1: Václav Hollar – autoportrét podle Jana Meyssense, 1649, lept

Obr. č. 2: Ecce homo, 1625, lept

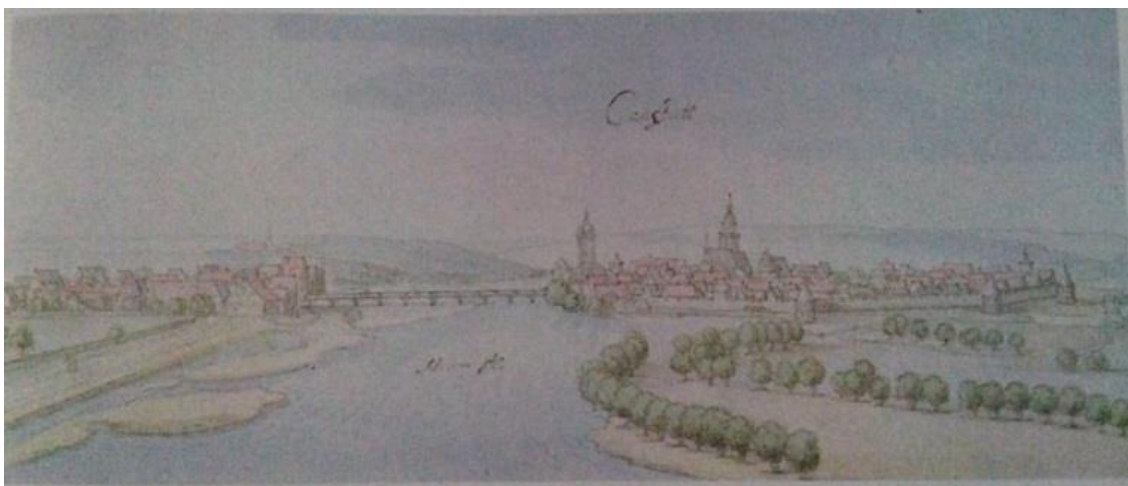

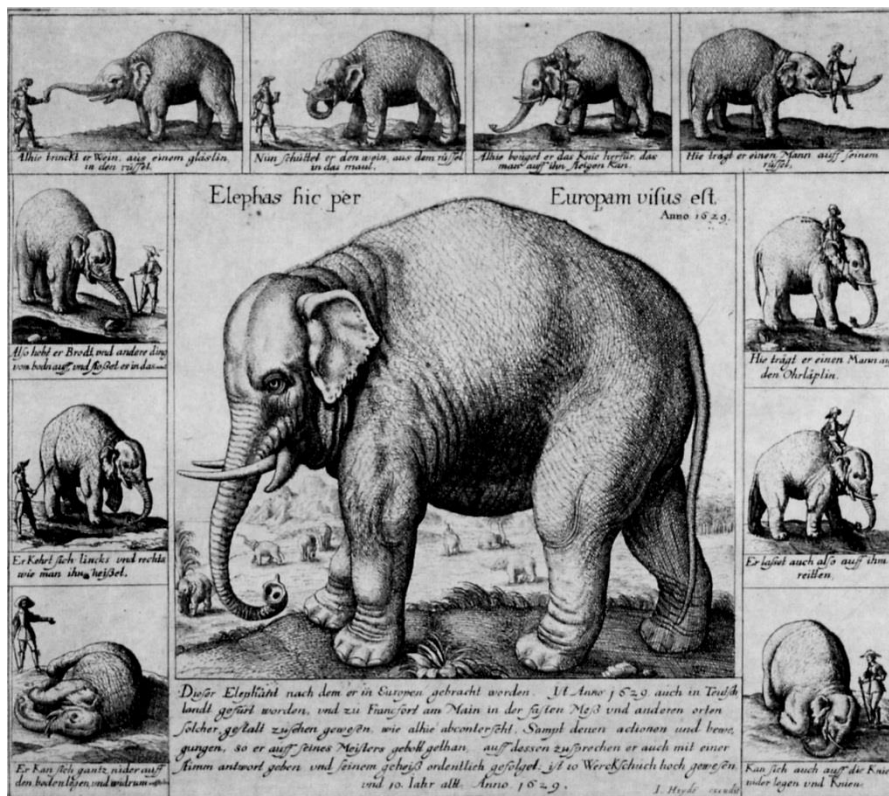
Obr. č. 3: Autoportrét, Albrecht Dürer, 1498

Obr. č. 4: Reprodukce Dürerova autoportrétu, Václav Hollar, 1645, lept

Obr. č. 5: Pohled na Cannstadt na řece Neckaru, 1528, kresba perem bistro, akvarelovaná

Obr. č. 6: Ochočený slon, 1629, lept

Obr. č. 7: Pohled na Štrasburk, 1629, kresba perem bistrem, akvarelovaná

Obr. č. 8: Pohled na katedrálu ve Štrasburku, 1645, lept

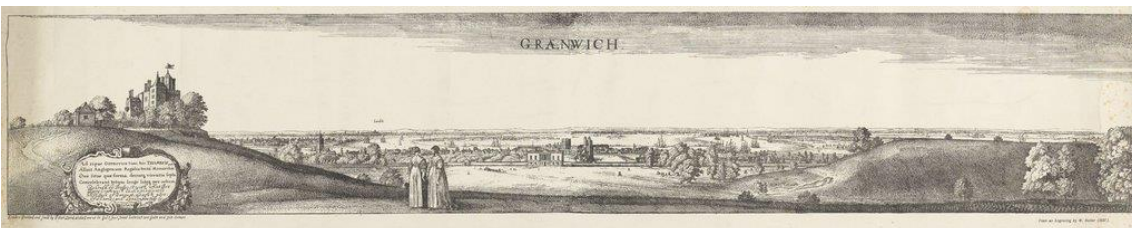
Obr. č. 9: Akt ležící ženy, 1663, kresba perem

Obr. č. 10: Pohled na Znojmo, 1636, kresba perem bistrem, akvarelovaná

Obr. č. 11: Velký pohled na Prahu, 1649, lept

Obr. č. 12: Pohled na Greenwich, 1637, lept

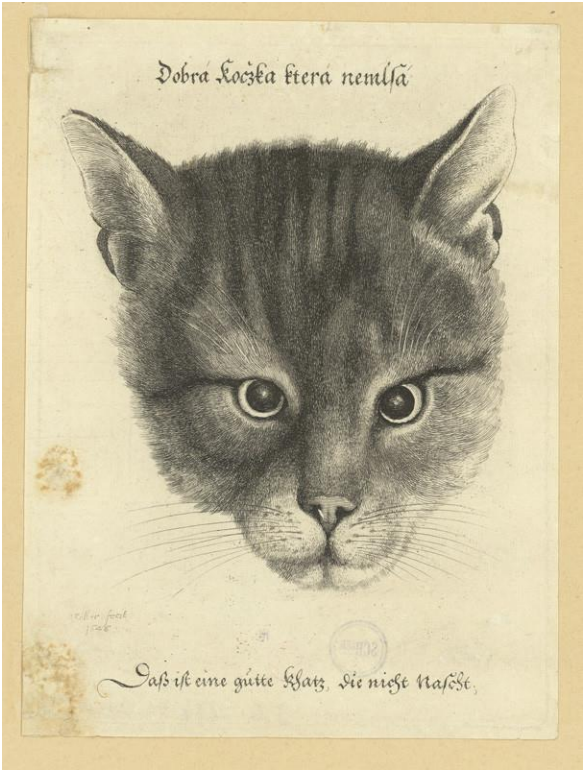
Obr. č. 13: Pohled na Richmond, 1638, lept

Obr. č. 14: Podobizna Thomase Howarda II. z Arundelu a Surrey podle předlohy Anthonyho van Dyck, 1639, lept

Obr. č. 15: Žena se sklopenýma očima, kolem 1645, lept

Obr. č. 16: Dobrá kočka, která nemlsá, 1646, lept

Obr. č. 17: Zátíši s rukávniky a jinými doplňky, 1645, lept

Obr. č. 18: Mapa Londýna před požárem, datováno k 1666, lept

Obr. č. 19: Velký požár Londýna, 1666, lept

Obr. č. 20: Nově objevené erbovní znamení anglicko-skotského rodu Porter, 1651, lept

Přílohy II – Fotodokumentace praktické části

Obr. č. 1: Listy magnólie

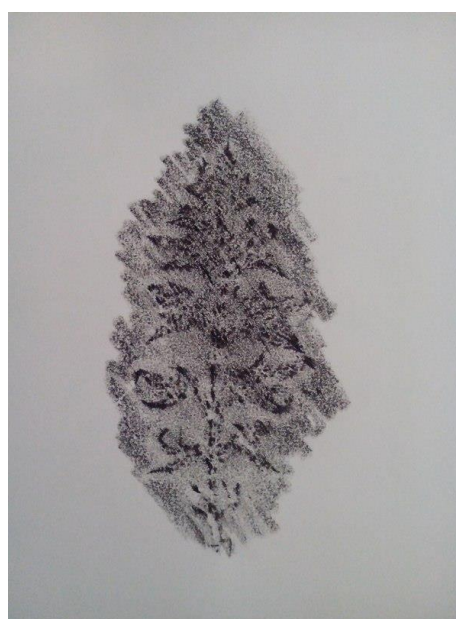
Obr. č. 2: Listy bodláku

Obr. č. 3: Listy jinanu dvoulaločného

Obr. č. 4: List dubu zimního

Obr. č. 5 a 6: Frotáž – magnólie, bodlák

Obr. 7 a 8: Frotáž – ginkgo, dub zimní

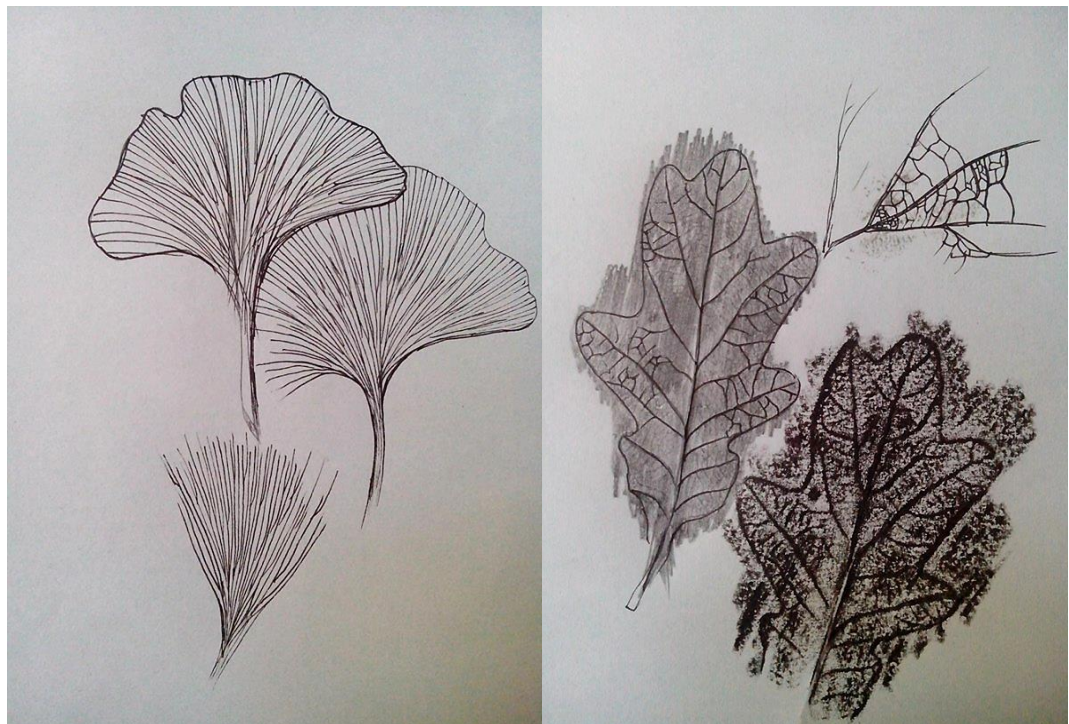
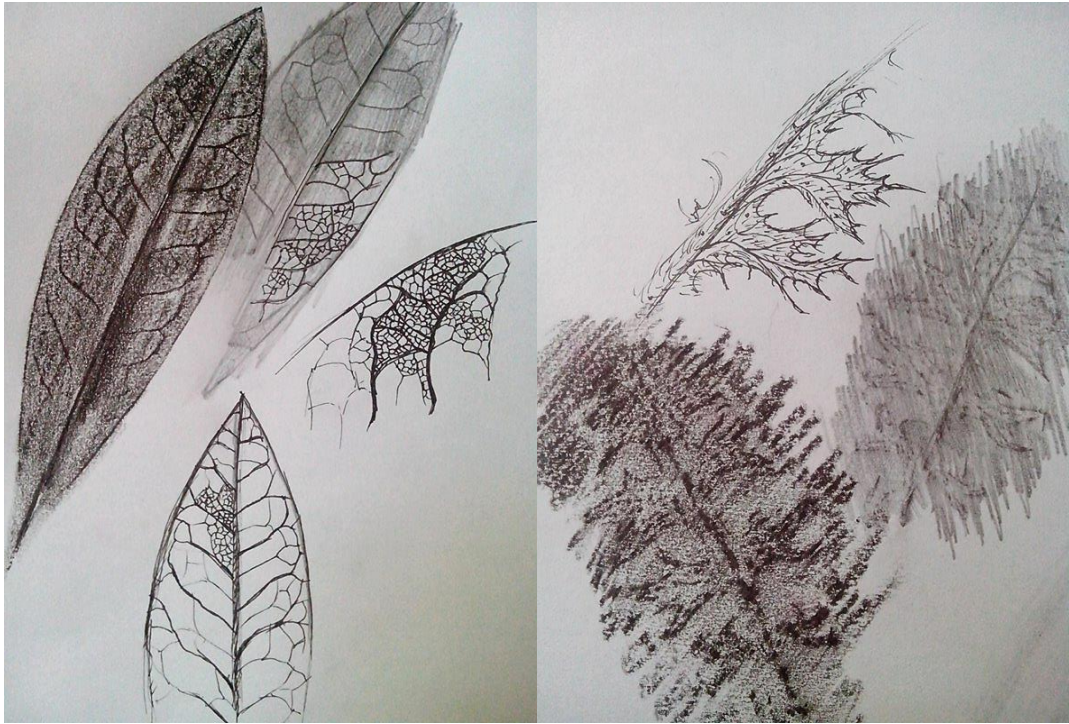

Obr. č. 9: Skelety listů

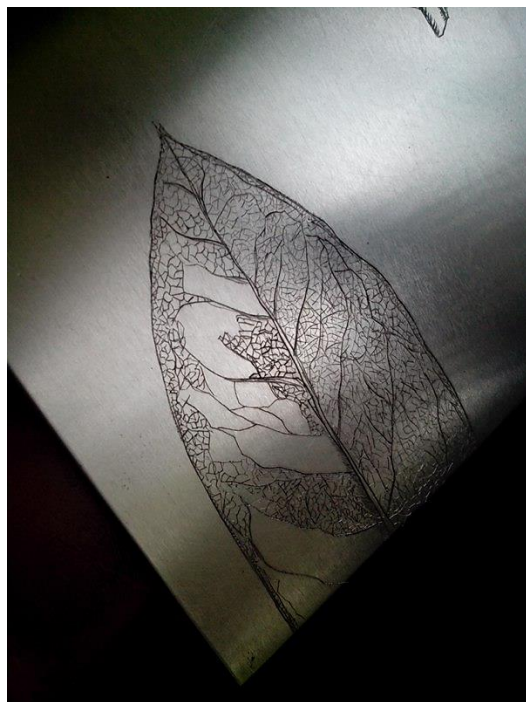

Obr. č. 10, 11, 12: Skelety listů - detail

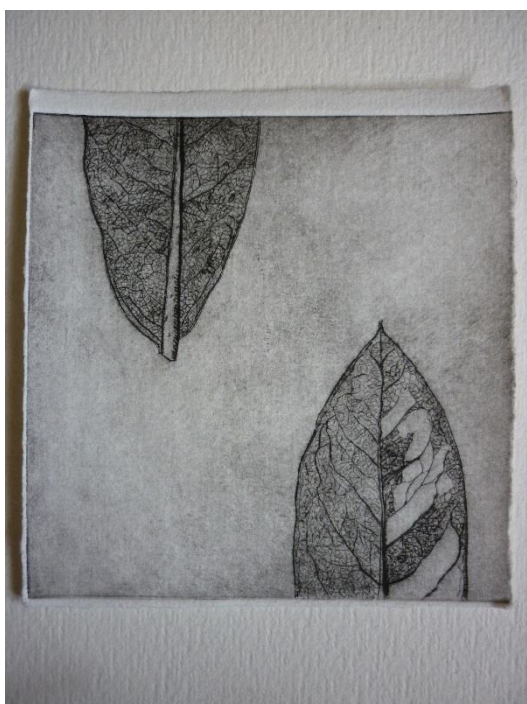
Obr. č. 13 a 14: Studie listů – využití frotáže a kresby

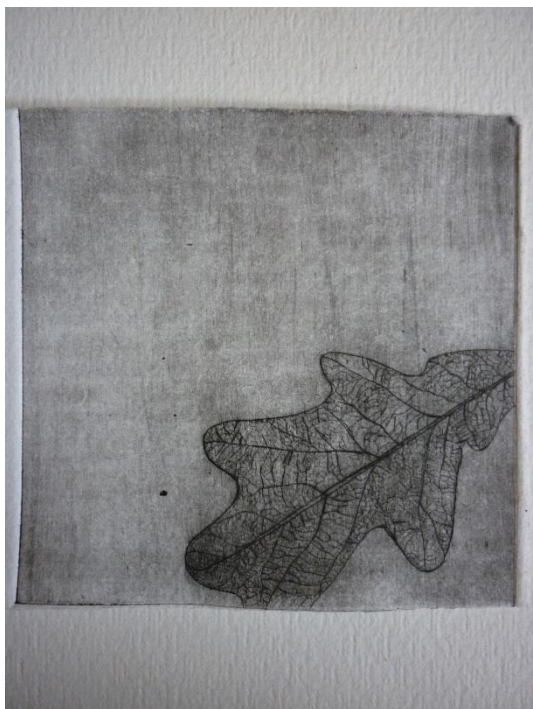
Obr. č. 15-19: Detailní záznam rytin

Obr. č. 20 a 21: Nanášení hlubotiskové barvy na zinkovou matrici a její následné stírání

Obr. č. 22 a 23: Výsledné tisky

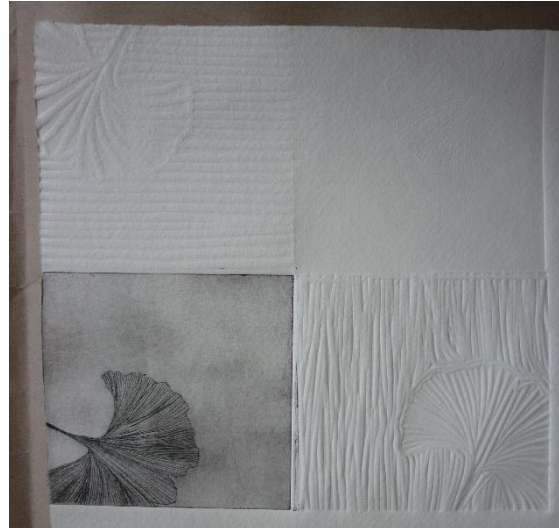
Obr. č. 24 a 25: Výsledné tisky

Obr. č. 26: Rytí motivu do lina

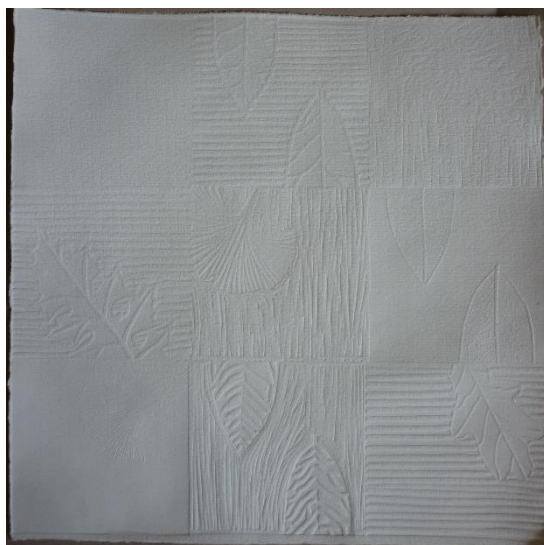

Obr. č. 27-30: Matrice – linoryt

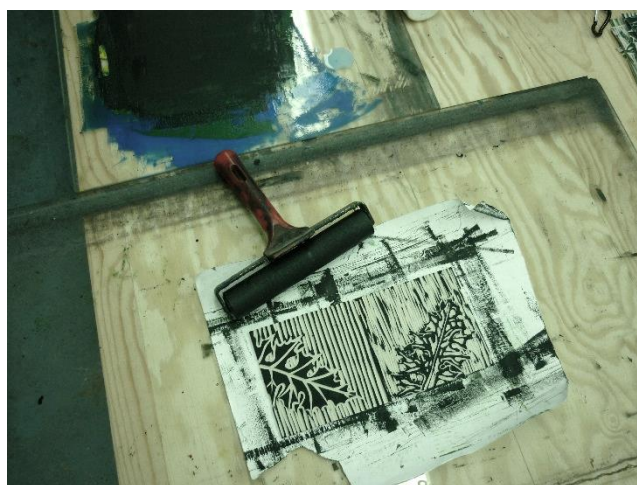

Obr. č. 31-34: Kombinace suché jehly a slepotisku

Obr. č. 35 a 36: Slepotisk

Obr. č. 37: Přípravná fáze pro tisk – nanášení barvy na matrice

Obr. č. 38 a 39: Barevné kompozice na japonském papíře

Obr. č. 40 a 41: Černobílé kombinace na papíře Excudit

Zdroje příloh

Přílohy I.

Obr. č. 1: [online] [2018-04-03] Dostupné z: http://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG.ES_975

Obr. č. 2: [online] [2018-04-03] Dostupné z: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=1500135&partId=1&searchText=Hollar+London&page=1

Obr. č. 3: [online] [2018-04-03] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Albrecht_D%C3%BCrer#/media/File:Selbstportr%C3%A4t,_by_Albrecht_D%C3%BCrer,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg

Obr. č. 4: [online] [2018-04-03] Dostupné z: <http://art-now-and-then.blogspot.cz/2014/07/wenceslaus-hollar.html>

Obr. č. 5: [2018-04-03] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. Obrazové přílohy. Oddíl I.

Obr. č. 6: [online] [2018-04-03] <http://images.zeno.org/Kunstwerke/I/big/322D015a.jpg>

Obr. č. 7: [2018-04-03] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. Obrazové přílohy. Oddíl II.

Obr. č. 8: [online] [2018-04-03] http://e-vystavy.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/dielo/CZE:PNP-IG_3154

Obr. č. 9: [online] [2018-04-03] http://img.reflex.cz/static/old_reflex/tistenyrx/2007/28/HOLLAR-3.jpg

Obr. č. 10: [2018-04-03] DENKSTEIN, Vladimír. *Václav Hollar*. Praha: Odeon, 1977. Obrazové přílohy. Oddíl VI.

Obr. č. 11: [online] [2018-04-03] <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1769-jedinecne-hollarovy-rytiny/?knihovna=&knihovna=0>

Obr. č. 12: [online] [2018-04-03] <https://prints.rmg.co.uk/products/graenwich-greenwich-pz7662>

Obr. č. 13: [online] [2018-04-03] <https://www.ngprague.cz/exposition-detail/ve-sluzbach-anglicke-slechty-z-grafickeho-dila-vaclava-hollara/>

Obr. č. 14: [online] [2018-04-03] http://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG.C_1108

Obr. č. 15: [online] [2018-04-03] http://e-vystavy.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/dielo/CZE:PNP-IG_3274

Obr. č. 16: [online] [2018-04-03]
<https://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/6462/>

Obr. č. 17: [online] [2018-04-03]
<https://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/6462/>

Obr. č. 18: [online] [2018-04-03]
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wenceslas_Hollar_-_Plan_of_London_before_the_fire_\(State_2\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wenceslas_Hollar_-_Plan_of_London_before_the_fire_(State_2).jpg)

Obr. č. 19: [online] [2018-04-03]
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/fire-of-london/source-3/>

Obr. č. 20: [online] [2018-04-03] <https://www.ngprague.cz/exposition-detail/ve-sluzbach-anglicke-slechty-z-grafickeho-dila-vaclava-hollara/>